Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bekämpande av arbetslösheten; given Stockholms slott den 17 mars 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller anför:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 9, har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1933/1934 beräkna ett extra reservationsanslag av 35,000,000 kronor. Av detta anslag beräknades ett belopp av 10,000,000 kronor bliva erforderligt för en avveckling av de nuvarande reservarbetena, medan återstående 25,000,000 kronor avsågos till övriga ändamål, för vilket anslaget användes, i främsta rummet statsbidrag till kontantunderstöd åt de arbetslösa.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga denna fråga. I samband härmed torde jag även få något beröra spörsmålet om åtgärder till ungdomsarbetslöshetens bekämpande.

Innan jag ingår härpå ber jag att beträffande de för tiden från och med år 1921 till och med budgetåret 1931/1932 anvisade anslagen för arbetslöshetens bekämpande och i samband därmed stående frågor få hänvisa till den redogörelse, som av min företrädare i ämbetet lämnats i en till riksdagen den 22 april 1932 avlåten proposition, nr 250, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten. I denna proposition äskade Kungl. Maj:t av riksdagen ett extra förslagsanslag om 25,000,000 kronor till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1932/1933. I skrivelse den 8 juni 1932, nr 295, anmälde riksdagen, att riksdagen anvisat det av Kungl. Maj:t äskade anslaget. Rörande användningen av dessa medel torde jag få hänvisa till vad jag anfört i propositionen nr 2 till innevarande års riksdag med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1932/1933 (sid. 11).

Sedan statens arbetslöshetskommission i skrivelse den 14 december 1932 gjort framställning om beredande av medel till förstärkning av det för innevarande budgetår beviljade anslaget till bekämpande av arbetslösheten, anvisade Kungl. Maj:t den 23 december 1932 av anslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet ett belopp av 8 miljoner kronor till förstärkning av arbetslöshetsanslaget. Därjämte äskade Kungl. Maj:t i nyssnämnda proposition nr 2 av riksdagen ett reservationsanslag av 42 miljoner kronor till ytterligare förstärkning av arbetslöshetsanslaget. I skrivelse den 18 februari 1933, nr 36, har riksdagen anmält, att riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1932/1933 till bekämpande av arbetslösheten anvisat ett reservationsanslag av 42 miljoner kronor, av vilket belopp 1 miljon kronor ställts till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning i enlighet med vissa av riksdagen angivna riktlinjer användas till främjande av företagsverksamhet.

Grunderna för kontantunderstödsverksamhetens bedrivande.

Gällande bestämmelser.

Gällande författningsbestämmelser angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp äro sammanfattade i en kungörelse av den 7 juli 1922 (nr 419), som länder till efterrättelse tills vidare, så länge anslag till ifrågavarande ändamål utgår. Denna kungörelse undergick ändring genom kungörelse den 22 juni 1928 (nr 214), varigenom stadgandena rörande bidrag till s. k. statskommunala arbeten jämkades.

Det huvudsakliga innehållet av dessa bestämmelser — som i vissa delar finnas återgivna i propositionen nr 209, bilaga G sid. 167 ff. — är följande.

Kommun eller landsting, som anvisat medel för beredande av understöd åt arbetslösa personer, kan enligt de i kungörelsen givna bestämmelserna erhålla bidrag av statsmedel till utgivet understöd. Statsbidrag kan endast utgå till understöd åt inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning, att han fyllt 15 år, är arbetsför inom sitt yrke, hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen sökt men ej erhållit arbete, på grund av oförvållad arbetslöshet befunnits vara i behov av understöd samt icke under de senaste sex månaderna, innan ansökan om understöd gjorts, för sig eller sina

familjemedlemmar åtnjutit annat än tillfällig fattigvård eller fattigvård, som varit orsakad av sjukdom eller — undantagsvis — särskilt betungande försörjningsplikt. Vid behovsprövningen skall hänsyn ej tagas till bohag, arbetsredskap, smärre besparingar eller eget hem. Understöd må ej utgivas förrän sex dagar förflutit, från det ansökningen gjordes, men beräknas dock även för dessa dagar. Förutsättning för åtnjutande av understöd är vidare, bland annat, iakttagande av ett ordentligt och nyktert levnadssätt, fullgörande, om så föreskrives, av lämpligt kommunalt arbete i högst två dagar per vecka, s. k. prestationsarbete, samt deltagande i kurs för arbetslösa, då tillfälle därtill beredes. Om sökanden erhåller bidrag från arbetsgivare eller arbetslöshetskassa, kan understöd likväl utgå till honom, i den mån understödet jämte bidraget icke uppgår till två tredjedelar av den i orten vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som sökanden. Statsbidrag kan utgå till understöd, som utgives antingen till bestridande av oundgängliga levnadskostnader, *arbetslöshetsunderstöd*, eller ock till betalning av hyra eller bestridande av vissa andra för familjens sammanhållande nödiga utgifter, *hyreshjälp*.

Det lokala organ, som ombesörjer understödsverksamheten, skall i regel utgöras av en särskilt tillsatt arbetslöshetskommitté, bestående av ordförande och minst fyra, högst tio ledamöter. Kommun äger dock rätt att överlämna utövandet av verksamheten åt lämplig ordinarie kommunal myndighet. Ordförande och suppleant i arbetslöshetskommitté förordnas av länsstyrelsen för viss tid. Övriga ledamöter utses i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalfullmäktige samt skola inrymma representanter för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område, för den frivilliga hjälpverksamheten i orten samt för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Därjämte skall för varje län av länsstyrelsen utses en länshjälpkommitté, som i samråd med länsstyrelsen skall verka för samarbete mellan de olika kommunala understödsorganen och övervaka deras verksamhet.

Den centrala ledningen av understödsverksamheten utövas av statens arbetslöshetskommission, vilken äger meddela råd och anvisningar med avseende å verksamheten.

Kommun eller landsting, som önskar komma i åtnjutande av statsbidrag enligt kungörelsen, skall, innan understödsverksamheten påbörjas, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Kommissionen äger därvid besluta, om och i vilken omfattning statsbidrag skall utgå. Kommissionen skall vid beslutets fattande taga hänsyn till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen eller landstingsområdet samt beskaffenheten av där vidtagna åtgärder till arbetslöshetens bekämpande ävensom till storleken av tillgängliga statsmedel. Har statsbidrag beviljats, äger kommissionen, då anledning därtill föreligger, besluta, att sådant bidrag ej vidare skall utgå.

Vid tillämpning av dessa bestämmelser har kommissionen jämväl bestämt det antal personer, till vilka understöd med statsbidrag skall få utgå.

Arbetslöshetsunderstöd tilldelas i regel endast sökande, som är mantalsskriven inom kommunen, men må jämväl utgå till annan under förutsättning, att

han har stadigvarande uppehåll i kommunen och kan antagas där hava större försörjningsmöjlighet än i mantalsskrivningskommunen. Vägras understöd till någon, som är mantalsskriven i annan kommun, må han hänvisas att söka understöd i denna kommun. I så fall kan understöd tilldelas honom till bestridande av resekostnaden, och må statsbidrag härtill utgå med halva beloppet. Understöd kan emellertid tilldelas sådan person av länshjälpkommittén. Statsbidrag kan jämväl utgå till dylikt understöd.

Enligt kungörelsen utgår statsbidraget, där ej omständigheterna föranleda lägre bidrag, för envar understödstagare med enahanda belopp, som i sådant hänseende tilldelats honom av kommunala eller landstingsmedel, dock högst med följande belopp nämligen 1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa, 1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år, 60 öre per dag för ensam person, som fyllt 15 men ej 18 år, samt 30 öre per dag för varje barn. Statsbidrag må ej utgå för mer än sex dagar i veckan. Där synnerligen vägande omständigheter så påkalla, må statsbidrag utgå, ehuru enahanda belopp ej kan ställas till förfogande av kommunala eller landstingsmedel. Framställning om statsbidrag göres i så fall hos Konungen. Alltsedan år 1922 har arbetslöshetskommissionen på grund av riksdagens uttalande om huru lönesättningen vid reservarbetena skulle tillgå bundit de utgående understöden vid vissa maximibelopp i relation till en för varje kommun fastställd s. k. grovarbetarlön d. v. s. den lägsta lön, för vilken i avsevärd omfattning arbete kan beredas på öppna marknaden. Maximum för kommunalt understöd med statsbidrag har för familjeförsörjare i enlighet med en av arbetslöshetskommissionen fastställd tabell utgjort 4 kronor 50 öre per dag. Emellertid har fr. o. m. den 1 januari 1932 för möjliggörande av effektivare hjälp åt barnrika familjer tillämpats ett maximum av två tredjedelar av den fastställda grovarbetarlönen, vilket maximum motsvarar högst 6 kronor per dag.

Hyreshjälp kan i särskilt ömmande fall utgå till sådan arbetslös familjeförsörjare, som uppfyller betingelserna för erhållande av arbetslöshetsunderstöd. Som hyreshjälp anses även bidrag till betalande av ränta å skuld för eget hem ävensom till bestridande av därmed jämförliga oundgängliga utgifter för hemmets och familjens sammanhållande. Hyreshjälp får ej utgå i de fall, då det kan antagas, att hjälpens utdelande skulle föranleda den arbetslöse att avstå från att söka arbete på annan ort. Statsbidrag till hyreshjälp utgår enligt kungörelsen för envar understödstagare med enahanda belopp, som i sådant hänseende beviljats av kommun eller landsting, men kan av arbetslöshetskommissionen bestämmas lägre, om sådant finnes påkallat med hänsyn till storleken av för ändamålet anvisade statsmedel.

Slutligen innehåller kungörelsen vissa bestämmelser om statsbidrag till kommunala arbetsföretag.

1932 års utredning.

Efter erhållet bemyndigande tillkallade jag den 15 oktober 1932 särskilda sakkunniga för att inom socialdepartementet biträda med fortsatt behandling av frågan om arbetslöshetsförsäkring. De sakkunniga överlämnade i januari 1933 »P. M. rörande frivillig arbetslöshetsförsäkring m. m.» De sakkunnigas förslag innefattar bland annat en överarbetning av 1922 års kungörelse angå-

ende statsbidrag till arbetslöshetshjälp. I stort sett innebär förslaget härutinnan, att understödsverksamheten skall bedrivas såsom förut, men i några hänseenden föreslås förändringar. Beträffande den närmare motiveringen till förslaget i denna del anhåller jag att få hänvisa till vad de sakkunniga anfört i sin promemoria (sid. 103 ff.), vilken på sätt förut nämnts finnes såsom bilaga G fogad till propositionen (nr 209) med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. För de viktigare av de föreslagna ändringarna ber jag emellertid här att få redogöra. De sakkunniga hava sammanfattat sitt förslag i ett utkast till kungörelse angående grunder för statsbidrag till kommunalt understöd vid arbetslöshet (propositionen nr 209, bilaga G sid. 167 ff.).

Vissa ändringar föreslås beträffande villkoren för att understöd skall kunna utgå. Den undre åldersgränsen har i likhet med vad som föreslås inom försäkringen satts till 16 år. Statsbidrag må utgå till understöd till utländsk medborgare, som tillhör stat, med vilken överenskommelse träffats om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet. Principiellt skall fattigvård för den arbetslöse eller hans familj utgöra hinder mot erhållande av understöd. Förutsättning härför är, att fattigvården utgivits i anledning av arbetslösheten och att detta skett inom de senaste sex månaderna, innan ansökningen om understöd gjordes. Viss fattigvård skall emellertid härvid ej komma i betraktande, nämligen dels fattigvård enligt 50 § 2 mom. i lagen om fattigvården d. v. s. fattigvård, vilken bestått i bekostande åt skolbarn av kläder, underhåll eller annat, som avser att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen, i viss läkarhjälp, förlossningshjälp eller medicin eller i begravningshjälp, dels ock fattigvård i form av vård å sjukvårdsanstalt, som meddelats någon, för vilken den arbetslöse är att anse såsom familjeförsörjare. Vid prövningen av den arbetslöses behov av understöd skall hänsyn tagas till inkomster och tillgångar hos samtliga hemmavarande familjemedlemmar. Understöd får icke utgå under tid, då den arbetslöse åtnjuter daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. Åtnjuter den arbetslöse bidrag från annan arbetslöshetskassa eller av arbetsgivare eller är han eljest i anledning av arbetslösheten lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd, får understöd enligt förslaget utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte sådant bidrag uppgår till vad som eljest skulle kunna utgivas till honom. Statsbidrag utgår endast till understöd, som icke överstiger belopp, vilket socialstyrelsen i enlighet med en vid författningsförslaget fogad tabell fastställt med hänsyn till lägsta inom kommunen mera allmänt förekommande daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. Högsta understödet enligt denna tabell uppgår för familjeförsörjare till 4 kronor 50 öre per dag.

Vissa bestämmelser hava hämtats från förslaget till arbetslöshetsförsäkring, bland annat de allmänna diskvalifikationsbestämmelserna. Till den, som deltager i strejk eller är föremål för lockout, må sålunda understöd ej utgå under den tid konflikten varar. Till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet eller avvisat erbjudet lämpligt arbete, får understöd ej utgivas under viss tid, minst fyra veckor, efter det sådant förhållande inträffat. Särskilda bestämmelser,

motsvarande de inom försäkringen föreslagna, reglera förutsättningarna för att erbjudet arbete skall anses lämpligt.

Enligt sakkunnigförslaget skall understödsverksamhetens upptagande liksom hittills vara beroende av den kommunala arbetslöshetskommitténs initiativ. Beträffande sammansättningen av denna kommitté har föreslagits, att högsta antalet ledamöter skall begränsas till sex, att bestämmelsen om att den frivilliga hjälpverksamheten i orten bör vara representerad skall utgå samt att stadgande skall införas, att, om inom kommunen finnes offentlig arbetsförmedlingsanstalt, en av kommitténs ledamöter bör vara ledamot av styrelsen för eller tjänsteman hos sådan anstalt. Vidare hava bestämmelserna kompletterats med föreskrifter om beslutförhet och utslagsröst för ordföranden. Den centrala ledningen av verksamheten föreslås överflyttad till socialstyrelsen.

Vissa föreskrifter i gällande kungörelse hava uteslutits i det framlagda förslaget. Detta gäller bestämmelserna om statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd från landsting, om länshjälpkommittéer, om mantalsskrivning inom vederbörande kommun såsom förutsättning för erhållande av understöd, om hyreshjälp och om bidrag till kommunalt arbetsföretag.

Yttranden. De myndigheter och korporationer, vilka anbefallts eller beretts tillfälle att yttra sig över sakkunnigförslaget, hava angivits i propositionen angående arbetslöshetsförsäkring (nr 209 sid. 31). För innehållet i yttrandena, såvitt de avse förevarande del av förslaget, torde jag här i ett sammanhang få lämna följande redogörelse.

Rörande *understödsverksamhetens ställning i hjälpsystemet* har *överståthållarämbetet* yttrat.

Den första erinran, som överståthållarämbetet hade mot sakkunnigförslaget, vore den, *att* en bestämd förutsättning för ett fullföljande av den hittillsvarande verksamheten syntes böra vara, att den förnämsta hjälpen mot arbetslösheten fortfarande bleve arbetslinjen, *att* denna såsom nu endast borde *kompletteras* med understödslinjen, *och att* följaktligen, utan fasthållande vid den förra, den nu föreslagna mera fristående understödslinjen måste väcka allvarliga betänkligheter såsom ägnad att högst väsentligt ytterligare öka de kontantunderstöddas redan med det nuvarande fullständigare och mera effektiva hjälpsystemet (reservarbetslinje och kontantunderstöd endast som subsidiär hjälpform) betänkligt stora och under ständig tillväxt varande antal. Den absoluta förutsättningen för denna del av förslaget måste sålunda vara reservarbetslinjens bibehållande och ytterligare utveckling och *icke* dess mer eller mindre fullständiga avveckling liksom sådana anordningar, att centralorganet för denna och för kontanthjälpen såsom nu bleve ett och detsamma (statens arbetslöshetskommission eller socialstyrelsen).

Statens arbetslöshetskommission anser, att de sakkunniga kommit till en riktig slutsats, då de göra gällande, att det icke torde vara möjligt att, vid ett kombinerande av den föreslagna arbetslöshetsförsäkringen med en arbetslinje av det ena eller det andra slaget, bemästra arbetslöshetsproblemet under de närmast kommande årens sannolikt bestående depression på arbetsmarknaden utan en kontantunderstödsverksamhet.

Statskontoret har uttalat, att anordningen med kontantunderstöd såsom komplement till försäkringen i möjligaste mån borde undvikas, enär en sådan

anordning för många av landets kommuner komme att medföra svårigheter, som de icke skulle kunna övervinna utan ytterligare bidrag från statens sida.

Frågan om *kommuns rätt att bedriva understödsverksamhet till förmån för arbetslösa* i annan ordning än fattigvårdslagen stadgar har av *socialstyrelsen* upptagits till behandling. Styrelsen erinrar, att den hittills gällande regleringen genom flera prejudikat förklarats bereda kommunerna möjlighet att utöva understödsverksamhet till förmån för arbetslösa utan iakttagande av fattigvårdslagens föreskrifter och utan att emottagandet av understöden för de understödda medförde fattigvårds verkningar. Ett villkor härför hade dock varit, att kommunerna för understödsverksamheten begärt och erhållit statsbidrag samt vid verksamhetens bedrivande ställt sig gällande bestämmelser i ämnet till efterrättelse. Med 1922 års kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp kunde hela den ifrågavarande understödsverksamheten anses ha gjorts beroende av ett statligt licensförfarande. Nämnda för understödsverksamheten väsentliga drag hade enligt styrelsens mening endast ganska ofullständigt kommit till uttryck i det föreliggande författningsutkastet. Av vissa närmare angivna bestämmelser att döma kunde det synas, som om kommunerna enligt förslaget avsetts att bliva oförhindrade att utan statligt medgivande och utan hänsyn till fattigvårdslagen fritt bedriva understödsverksamhet till förmån för arbetslösa i alla de fall, då verksamheten utövades utan statsbidrag. Spörsmålet om kontantunderstödsverksamhetens förhållande till fattigvården och annan samhällelig vårdverksamhet borde enligt styrelsens mening upptagas till närmare övervägande. Ville man, att kommunernas understödsverksamhet med statsbidrag till förmån för arbetslösa fortfarande skulle få bedrivas oberoende av fattigvårdslagstiftningen och utan fattigvårds påföljder för de understödda samt med stöd av ett statligt licensförfarande och enligt statlig reglering, syntes det angeläget, att nu berörda önskemål komme till tydligt uttryck i den föreslagna författningstexten. Enligt styrelsens mening vore det påkallat, att författningen gåves karaktär av lag, bland annat därför, att en av författningens uppgifter vore att legalisera ett avsteg från fattigvårdslagen.

Förslaget till *reglering av understödets storlek* — understödet skulle understiga lägsta inom kommunen mera allmänt förekommande daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa — har i åtskilliga yttranden blivit föremål för kritik. Sålunda framhålles, utom annat, att denna regel på flera håll skulle nedtrycka understöden till väl låga belopp och leda till en överflyttning å fattigvården av många arbetslösas försörjning. Uttalanden i denna riktning hava gjorts av *socialstyrelsen, statens arbetslöshetskommission, statens inspektör för fattigvård och barnavård, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Uppsala län, landssekretariatet, svenska metallindustriarbetareförbundet, svenska stadsförbundet* och *svenska landskommunernas förbund.*

Spörsmålet om *understödsverksamhetens avgränsning mot fattigvården* har berörts i flera yttranden.

Sålunda har *kammarrätten* funnit den av de sakkunniga uppdragna gränsen mellan arbetslöshetshjälpen och fattigvården — enligt förslaget skulle arbetslöshetshjälp principiellt icke utgå jämsides med fattigvård — stå i bestämd motsättning till den grundläggande bestämmelsen i fattigvårdslagen, att fattigvård skall lämnas endast, där behovet av medel till livsuppehället icke annorledes avhjälpes. Vidare har kammarrätten framhållit, att förbudet mot understöds utgivande i de fall, då fattigvård utginge, komme att minska den nedgång av fattigvårdsutgifterna, som man velat vinna.

Mot kammarrättens utlåtande hava *skiljaktiga meningar* uttalats. Två ledamöter anse det uteslutande vara en praktisk fråga, om ett hjälpbehov skall fyllas genom fattigvård eller genom kommunalt understöd. En tredje ledamot har — efter erinran att kammarrätten avstyrkt motsvarande bestämmelser rörande avgränsningen mellan arbetslöshetsförsäkringen och fattigvården — anfört, att ett ersättande av daghjälp med fattigvård ur den arbetslöses synpunkt måste te sig helt oberättigat, emedan han genom inbetalning av försäkringsavgifter förvärvat rätt till daghjälpen, men att detta ej kunde sägas vara fallet, då fattigvård ersatte kommunalt understöd vid arbetslöshet. Med hänsyn härtill har denne ledamot ej funnit anledning till anmärkning mot innehållet i sakkunnigförslaget i förevarande hänseende.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har ej ansett någon erinran kunna framställas mot förslaget på denna punkt. Från de arbetslösas sida kan det enligt inspektörens mening ej anses obilligt, att fattigvården får övertaga deras försörjning, när det fastställda understödsbeloppet visas vara otillräckligt. Inspektören framhåller, att fattigvårdshjälpen ej skiljer sig från det kommunala understödet på annat sätt, än att ersättningsplikt föreligger, vilken dock enligt all erfarenhet av myndigheterna tages i anspråk med synnerlig försiktighet. För att upprätthålla gränsen mellan kommunalt understöd och fattigvård på sätt de sakkunniga föreslagit förordar inspektören dels införande av bestämmelse, att understöd till arbetslös, som erhåller fattigvård, skall indragas, dels ock anordnande av kontroll, att hjälp från båda hållen ej utgår samtidigt, exempelvis genom föreskrift, att understödsorganet vid ansökan om statsbidrag skall intyga, att så ej är fallet.

Statskontoret har förklarat sig anse, att frågan om fattigvårdens inverkan på övriga former av hjälpverksamheten icke blivit löst på ett ur ekonomisk och praktisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Med hänsyn till risken av att dubbelersättning utgår hava ändringar i *organisationen* påyrkats.

Kammarrätten anför, att splittringen av den sociala hjälpverksamheten på ett flertal organ utan ordnad samverkan redan under nuvarande förhållanden gåve anledning till betänkliga missförhållanden.

De förut omförmälda två *reservanterna* i kammarrätten anse det kunna ifrågasättas, om icke direkta åtgärder erfordrades till främjande av sådant samarbete mellan kommunernas fattigvårdsstyrelser och arbetslöshetskommittéer, att meddelande av understöd från båda hållen åt en och samma person förhindrades.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har anfört bland annat följande.

Det kunde befaras, att det nu framlagda förslagets realiserande skulle ytterligare befästa det redan nu gängse missförhållandet, att två å samma ort befintliga understödsorgan lämnade hjälp åt arbetslösa efter olika principer och kanske till samma personer samtidigt. Om nu understödsverksamhet i stor utsträckning skulle anordnas — vilket vore nödvändigt, om arbete ej kunde erbjudas — måste åtgärder vidtagas för att förhindra nyssnämnda olägenheter. I förslaget syntes man ej ha behjärtat denna sak tillräckligt. Visserligen medgåve detsamma indirekt, att fattigvårdsstyrelsen finge tjänstgöra som kommunal understödskommitté, något som redan på sina håll tillämpats med gott resultat och som inspektören för sin del ville förorda såsom varande det lämpligaste. Innan de av Kungl. Maj:t tillsatta organisationssakkunniga fullgjort sitt uppdrag angående åstadkommande av största möjliga enhetlighet inom hjälpverksamheten, vore det givetvis ej lämpligt föreskriva, hur den blivande organisationen borde vara beskaffad. Men det torde vara lämpligt, att i författningen direkt utsades — i analogi med bestämmelserna om nykterhetsnämnden — att fattigvårdsstyrelsen skulle utgöra arbetslöshetskommitté, där ej särskild sådan kommitté tillsatts. Någon motivering för en sådan anordning torde ej erfordras. Fattigvårdsstyrelsen hade ju förvärvat sig erfarenhet i fråga om en mångsidig understödsverksamhet och vore särskilt förtrogen med behovsprövningen, som, enligt de sakkunnigas mening, den kommunala understödsverksamheten skulle noggrant fasthålla vid. Att tillsynsmyndigheten skulle tillse, att fattigvårdens hjälp till de arbetslösa hölles helt skild från dess övriga verksamhet, låge ju i öppen dag.

För den händelse emellertid kommunen önskade, att särskild arbetslöshetskommitté skulle tillsättas, borde föreskrivas, att två av dess medlemmar skulle tillhöra fattigvårdsstyrelsen. Och för att även på annat sätt möjliggöra ett intimt samarbete med det ordinarie understödsorganet i kommunen, borde gemensamt register anordnas och samma personal användas för alla nödiga utredningar. Att bristen på dylikt samarbete vållat kommunerna onödiga kostnader och lett till svårigheter av olika slag, vore välkänt. I allt flera av våra större samhällen hade den bristfälliga organisationen föranlett en omläggning av nyss antydd art, exempelvis helt nyligen i Stockholm, varför i en blivande författning borde införas bestämmelser, ägnade att främja en effektiv organisation överallt, där statsbidrag för arbetslöshet meddelades.

Svenska stadsförbundet har genom sin styrelse framhållit, att enligt styrelsens mening särskilda svårigheter mötte åtminstone för städerna att bemästra organisationsproblemet, då det gällde att få ordning och reda beträffande kontantunderstöden åt de arbetslösa och deras anhöriga. Den förutsatta gränsen mellan fattigvårdsklientelet och de av arbetslösheten »tillfälligtvis» hemsökta vore en ren fiktion, och det hade visat sig nödvändigt att söka åstadkomma en brygga mellan understödsorganen. På ena hållet hade man sökt att organisera gemensam utredning av fallen, på det andra att få ett samarbete till stånd också vid fattandet av besluten. Under tiden lede städerna utan tvivel stora förluster genom att prövningen av ansökningarna icke kunde göras effektiv nog samtidigt som för den nödställde hjälpen stundom torde fördröjas tack vare den bristande smidigheten i organisationen. Även om de organisatoriska svårigheterna kunde med tiden väntas i vart fall något neutraliserade, hade man säkerligen ändock all anledning att fråga sig, om ur många synpunkter det

icke vore lämpligare att låta dubbelorganisationen försvinna. Det syntes styrelsen särdeles önskvärt, att vid den pågående utredningen genom de s. k. organisationssakkunniga om centralisering av kommunernas understödsverksamhet frågan om arbetslöshetsunderstödets ställning i ett modernt understödssystem upptoges till ingående övervägande och att man kunde komma till ett snabbt resultat. I avvaktan på en omläggning måste man emellertid tydligen fortgå på den inslagna vägen. Det vore därför med tillfredsställelse styrelsen konstaterade, att de sakkunniga starkt betonat nödvändigheten att få största möjliga stadga i den nuvarande metoden. För sin del måste styrelsen likväl, med hänsyn till de erfarenheter, man haft i städerna, ställa sig mycket skeptisk mot möjligheterna att få fram effektiva och lämpliga metoder för understödsverksamheten bland de arbetslösa, så länge nuvarande splittring av den kommunala understödsverksamheten fortfore.

I fråga om *uteslutandet av bestämmelserna om understöd åt arbetslösa, som icke äro mantalsskrivna inom uppehållskommunen*, har *statens inspektör för fattigvård och barnavård* yttrat.

Ifrågavarande personer vore de allra sämst ställda av de arbetslösa. De hade visserligen rätt att *söka* hjälp i vistelsekommunen, men endast i sällsynta fall erhölle de, som ej hade minderåriga barn, arbete eller understöd någonstädes. Uppehålls- eller mantalsskrivningskommunen lämnade understöd allenast åt minderåriga barn, för vilkas understöd hemortskommunen vore ersättningsskyldig; ungkarlarna finge intet. Det vore visserligen sant, att nu gällande bestämmelser ej hade varit till någon större nytta, men det föreliggande förslaget innebure ej heller någon lösning av problemet och vore snarast sämre än gällande praxis. Och dock måste något sätt för en rättelse av nuvarande missförhållanden utfinnas. Det förefölle nämligen rimligt, att, om en arbetslös person ej kunde erhålla arbete eller understöd vare sig i sin hemortskommun eller i mantalsskrivningskommunen, han i allt fall bleve hjälpt. Måhända kunde landstingen med tillhjälp av de anslag, de beviljat till arbetslöshetens lindrande, träda till genom att bidraga med halva understödsbeloppet.

Statskontoret anser, att uteslutandet av bestämmelserna ifråga torde komma att medföra svårigheter såväl för de kommunala organen som för de arbetslösa själva, såvida icke närmare bestämmelser meddelades.

Frågan om bibehållande av *länshjälpkommittéerna* samt av *bestämmelserna om statsbidrag till understödsverksamhet av landstingen* har upptagits till behandling i några yttranden.

Statens arbetslöshetskommission förordar förslaget, att länshjälpkommittéerna skola avskaffas. Kommissionen anför, att dessa kommittéer ända sedan åren 1921—1923 med några få undantag saknat egentlig betydelse för hjälpverksamheten. Kommissionen hade blivit nödsakad att träda i direkt förbindelse med de kommunala arbetslöshetsorganen, och länshjälpkommittéernas uppgift att sammanhålla och leda den kommunala hjälpverksamheten i länen hade därför efter hand praktiskt taget upphört.

Länsstyrelsen i Södermanlands län framhåller å andra sidan, att länshjälpkommittén i länet med stort nit och intresse ägnat sig åt sina uppgifter. Länsstyrelsen kunde omöjligen påtaga sig dessa uppgifter, varför följden av en

indragning av kommittén skulle bliva, att ett ej ringa antal framställningar eller förfrågningar från arbetslösa eller arbetslöshetskommittéer måste överlämnas till den centrala tillsynsmyndigheten. Detta vore kanske icke alltid lyckligt med hänsyn till svårigheten att på större avstånd bedöma föreliggande situationer. Länets landsting hade beaktat länshjälpkommitténs stora betydelse och till bestridande av dess administrationskostnader ställt till förfogande ett förslagsanslag om 2,000 kronor för vartdera av åren 1932 och 1933. I vart fall borde det stå länsstyrelse öppet att utse länshjälpkommitté med uppgifter och organisation i enlighet med nu gällande bestämmelser.

Länsstyrelsen i Östergötlands län omnämner, att 1932 års landsting i länet anslagit 50,000 kronor till arbetslöshetens bekämpande. Någon erinran emot länsbidragens bortfallande kunde enligt länsstyrelsens förmenande icke göras, då landstingens uppgift såsom anslagsbeviljande i kampen mot arbetslösheten vid sidan av primärkommunerna och staten vore ur praktisk synpunkt obetydlig och principiellt sett svagt motiverad. Tvekan syntes däremot råda, om icke länshjälpkommittéerna borde bibehållas och eventuellt erhålla något bidrag av statsmedel till gäldande av sammanträdeskostnaderna. Dessa kommittéer borde med lämplig sammansättning bliva av värde såsom rådgivande organ i arbetslöshetsfrågor åt såväl vederbörande länsstyrelse som den centrala myndigheten. Skulle statens betydelsefulla och kostsamma kamp mot arbetslösheten giva bästa möjliga resultat, fordrades, att ledningen vid sidan av de siffermässiga upplysningar, som kunde inhämtas av arbetsförmedlingsorganens rapporter och statistiken angående kommunernas ekonomi, hade tillgång till en konkret och personlig men objektiv kännedom om de lokala förhållandena.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har anfört, att länshjälpkommittéer, eventuellt i modifierad form, alltjämt borde bibehållas, därest landstingen, på sätt inspektören ifrågasatt, bidroge till understöd, som av kommun lämnades personer, vilka icke vore mantalsskrivna i kommunen.

Slutligen må beröras ett par detaljanmärkningar.

I fråga om *bestämmelsen, att den, som avvisat erbjudet lämpligt arbete, ej må erhålla understöd under minst fyra veckor därefter* — vilken bestämmelse har sin motsvarighet i förslaget till arbetslöshetsförsäkring — har *länsstyrelsen i Malmöhus län* anfört, att tiden borde utsträckas, enär det framstode såsom mera rättvist, att påföljden ifråga bleve strängare för den, som icke vore medlem av erkänd arbetslöshetskassa, än för medlem av sådan kassa.

Beträffande *sammansättningen av de kommunala arbetslöshetskommittéerna* uttalar *socialstyrelsen* tvekan, om det vore lämpligt att bestämma det högsta antalet ledamöter till sex i stället för såsom nu tio. I de fall, då kommunen hade stor omfattning eller folkmängd eller vore starkt industrialiserad, torde kravet på en tillfredsställande representation knappast kunna tillgodoses med högst sex ledamöter.

I här icke åberopade yttranden hava sakkunnigförslagets grunder lämnats utan erinran.

Departementschefen.

Såsom jag närmare utvecklat vid anmälan av förslaget till beredskapsarbeten till motverkande av arbetslöshet beräknas detta förslag under nästkommande budgetår i genomsnitt kunna medföra arbete åt omkring 90,000 arbetare i månaden. Ett genomförande av förslaget till arbetslöshetsförsäkring kan däremot icke för samma budgetår väntas bliva av någon praktisk betydelse för bekämpandet av arbetslösheten. Med hänsyn till nämnda omständigheter och i betraktande av arbetslöshetens utbredning lärer det för ifrågavarande budgetår vara nödvändigt att räkna med ett ej obetydligt antal personer, för vilka en kontantunderstödsverksamhet måste anordnas. Självfallet skall emellertid arbetslinjen vara den förnämsta hjälpen mot arbetslösheten. Härutinnan torde jag få hänvisa till förslaget till beredskapsarbeten, vilket innebär en betydande utvidgning av arbetslinjen. Framhållas må ock, att jämväl med det sålunda föreslagna systemet betryggande möjlighet att pröva arbetsvilligheten föreligger.

Vad angår regleringen av understödets storlek innebär sakkunnigförslaget, att statsbidrag utgår allenast under förutsättning, att understödet icke uppgår till visst belopp, som bestämts med hänsyn till lägsta inom kommunen mera allmänt förekommande daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa. Genomförandet av arbetslöshetsförsäkringen skulle därför leda till en på vissa punkter icke oväsentlig nedsättning av de nuvarande kontantunderstödsbeloppen. I propositionen i detta ämne (nr 209) har jag redan uttalat (sid. 149), att ett dylikt samordnande av kontantunderstödets belopp och daghjälpens storlek principiellt måste vara en nödvändig konsekvens av försäkringens genomförande med betydande statsbidrag. Jag har emellertid tillika anfört, att det enligt min mening icke kunde vara rimligt, att de nya statsbidragsgrunderna till kontantunderstöden trädde i tillämpning redan vid en tidpunkt, då man kunde förutse, att försäkringen icke alls eller endast i ringa omfattning trätt i verksamhet. Med hänsyn härtill har jag i nämnda proposition förutskickat, att jag komme att förorda, att nuvarande grunder för statsbidrag till kontantunderstöd finge vara i tillämpning under så lång tid, att arbetslöshetskassor inom de olika yrkena rimligen kunde antagas hava blivit bildade, i den mån intresse för saken funnes, samt att nuvarande regler alltså syntes böra få gälla exempelvis i fyra år. Med den uppfattning, jag sålunda givit tillkänna, lärer det icke vara nödigt, att jag nu yttrar mig om den närmare innebörden av den regel rörande kontantunderstödets storlek, som måste uppställas, sedan försäkringen vunnit en mera allmän anslutning. Jag anser mig emellertid böra framhålla, att en undersökning torde böra ske angående verkningarna av sakkunnigförslaget beträffande daghjälpens storlek och angående möjligheten att variera daghjälpen efter dyrorterna, innan nya grunder i anslutning till försäkringen fastställas. Intill dess dylika grunder blivit bestämda, torde nuvarande praxis böra bibehållas och eventuellt komma till uttryck i statsbidragsförfattningen.

En viktig fråga är det i flera yttranden berörda spörsmålet om kontantunderstödsverksamhetens avgränsning mot fattigvården. Samma problem har

också mött inom arbetslöshetsförsäkringen. I de sakkunnigas förslag till försäkring och till understödsverksamhet var denna fråga reglerad på likartat sätt: principiellt skulle daghjälp eller kontantunderstöd icke få utgå samtidigt som fattigvård. Om en person icke kunde reda sig på daghjälpen eller understödet, skulle således hela hans försörjning övertagas av fattigvården. För försäkringens del har jag emellertid, på sätt närmare framgår av propositionen nr 209 (sid. 96 ff.), icke ansett mig böra följa sakkunnigförslaget. Skälet härtill har framför allt varit, att det för de försäkrade kan te sig obilligt, att de skulle förlora gagnet av försäkringen, till vilken de bidragit genom sina avgifter, då behovet av bistånd blivit så stort, att de utöver daghjälpen vore nödsakade att anlita fattigvården. Detta skäl föreligger emellertid icke här. Vid sådant förhållande tillstyrker jag i princip de sakkunnigas förslag. I en detalj synes mig förslaget emellertid böra ändras. Den från gällande kungörelse hämtade bestämmelsen, att understöd ej får utgivas, om sökanden under de senaste sex månaderna, innan ansökan om understöd gjorts, åtnjutit fattigvård av annat än visst slag, tillkom för att förhindra, att kommunerna vid införandet av rätt att få statsbidrag till kontantunderstöd skulle överflytta någon del av fattigvårdsklientelet till denna understödsform. Sedan lång tid tillbaka har bestämmelsen ej tillämpats, och den torde på grund härav böra utgå. I enlighet med vad sålunda anförts torde stadgandet om avgränsningen mot fattigvården böra erhålla den innebörden, att understöd icke må utgå samtidigt med fattigvård, såframt fattigvården icke är av det speciella slag, som i förslaget angivits. Statens inspektör för fattigvård och barnavård har ifrågasatt upptagandet i författningen av vissa föreskrifter i syfte att förhindra dubbelersättning. Det sålunda framförda uppslaget synes mig vid författningens slutliga utformning böra tagas under övervägande.

Ett spörsmål, som äger nära samband med frågan om upprätthållandet av en sådan gräns mellan fattigvård och understödsverksamhet, att icke på en gång både fattigvård och understöd må utgå, avser organisationen av nämnda båda hjälpformer. I detta hänseende hava flera, olika långt gående förslag framställts. För min del är jag emellertid icke beredd att nu tillstyrka några nya, gentemot kommunerna tvingande bestämmelser rörande formerna för kontantunderstödsverksamhetens ordnande. Det må erinras om att, såsom i flera yttranden påpekats, frågan om den samhälleliga understödsverksamhetens lämpliga organisation för närvarande är föremål för en ingående undersökning av de s. k. organisationssakkunniga. I årets riksdagsberättelse meddelas (sid. 29), att de sakkunniga hos Kungl. Maj:t utverkat bemyndigande att låta företaga en undersökning av vissa kommuners understödsverksamhet, särskilt den som föranledes av arbetslöshet. Sedan undersökningen uppdragits åt viss person, har denne enligt uppgjord plan utfört lokalundersökningar inom 14 kommuner och däröver avgivit preliminära redogörelser. I berättelsen meddelas vidare, att de sakkunnigas arbete beräknas komma att slutföras under innevarande år. I avbidan på att en reform eventuellt kommer till stånd torde det centrala arbetslöshetsorganet böra låta sig angeläget vara att följa understöds-

verksamheten i förevarande hänseende och i möjligaste mån söka förekomma, att understöd utan giltig anledning utgår till samma person såväl i form av arbetslöshetsunderstöd som i form av fattigvård.

Med hänsyn till den ståndpunkt jag sålunda intagit till frågan om organisationen av understödsverksamheten och då denna fråga äger nära samband med verksamhetens ordnande i övrigt, har jag icke ansett mig böra, på sätt socialstyrelsen förordat, till närmare övervägande upptaga spörsmålet om fastare och mera fullständig reglering av kommunernas understödsverksamhet.

Vidkommande det föreslagna uteslutandet av bestämmelserna om inskränkning i rätten att giva understöd åt arbetslösa, som icke äro mantalsskrivna inom uppehållskommunen, har jag efter övervägande av olika på frågan inverkande omständigheter ansett mig böra stanna vid att tillstyrka sakkunnigförslaget. Detta innebär, att en kommun har att fritt pröva, huruvida understöd, till vilket statsbidrag utgår, skall tilldelas den, som ej är mantalsskriven inom kommunen, eller icke. Till understöd, som sålunda beviljas en i kommunen icke mantalsskriven person, skall kommunen kunna erhålla statsbidrag på vanligt sätt. Erinras må, att den sålunda föreslagna vägen redan i viss mån beträtts. Arbetslösa sjömän hava nämligen oavsett försörjningsplikt från och med senhösten 1932 enligt Kungl. Maj:ts beslut kunnat komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd i Stockholm och Göteborg, oaktat de icke varit mantalsskrivna där. Huru den nu förordade regleringen kommer att verka i praktiken, är svårt att mera bestämt förutse. Självfallet kunna särskilt storstäderna, där många arbetssökande samla sig, ej utan vidare bevilja understöd åt behövande, i staden icke mantalsskrivna personer, enär svårigheterna på grund av tillströmning av arbetslösa snart nog kunde bliva städerna övermäktiga, men å andra sidan lärer det kunna förväntas, att i många fall understöd komma att beviljas. Här som på andra likartade områden torde det böra ankomma å det centrala arbetslöshetsorganet att uppmärksamma praxis och med till buds stående medel verka för en riktig tillämpning.

Förslaget att borttaga de nuvarande bestämmelserna om länshjälpkommittéerna och landstingsbidragen synes mig böra tillstyrkas. Såsom framgår av yttrandena har arbetslöshetskommissionen så gott som överallt trätt i direkt förbindelse med de kommunala arbetslöshetsorganen, i följd varav länshjälpkommittéerna allmänt förlorat sin betydelse. Landstingsbidrag till kontantunderstöd åt enskilda hava även, frånsett undantagsfall, kommit ur bruk. På de allra flesta håll innebär således förslaget i själva verket allenast ett fastslående av den utveckling, som redan ägt rum. Å andra sidan lärer hinder ej möta för en länsstyrelse eller ett landsting att utse ett arbetslöshetsorgan för länet, där så skulle befinnas lämpligt. Detta kan tänkas bliva fallet, om det centrala arbetslöshetsorganet av särskilda skäl skulle för något läns vidkommande önska erhålla ett länsorgan till bistånd vid verksamhetens utövande i länet. Till ett sådant organs administrationskostnader skulle naturligen landstinget äga bevilja anslag, liksom landstinget skulle kunna, på sätt nu förekommer, anslå medel till åtgärder till arbetslöshetens bekämpande. Särskilt statsbidrag därtill skulle emellertid ej utgå.

Vad angår de detaljanmärkningar, som i det föregående omförmälts, får jag nämna, att jag ej kan biträda länsstyrelsens i Malmöhus län hemställan om utsträckning av den diskvalifikationstid av minst fyra veckor, som är föreslagen för det fall, att en arbetslös person avvisar erbjudet, lämpligt arbete. Framhållas må, att författningen lika litet här som eljest ålägger kommunerna att lämna understöd och att kommunerna följaktligen redan på grund härav kunna utsträcka den föreskrivna minsta diskvalifikationstiden. Däremot förordar jag i anslutning till vad socialstyrelsen anfört, att nuvarande bestämmelse om antalet ledamöter i arbetslöshetskommitté bibehålles. Kommittén torde böra vara beslutför, då ordföranden och minst hälften av övriga ledamöter eller, om deras antal ej är jämnt, minst hälften av närmast högre tal äro närvarande.

Av skäl, motsvarande dem jag tidigare anfört beträffande kontantunderstödets storlek, anser jag förslaget till arbetslöshetsförsäkring icke nu behöva föranleda uteslutande av gällande bestämmelser om hyreshjälp. På grund av den nuvarande arbetslöshetens omfattning och långvarighet har denna hjälpform under den allra senaste tiden ånyo tagits i bruk. Liksom i fråga om arbetslöshetsunderstöd torde statsbidrag till hyreshjälp böra efter Kungl. Maj:ts medgivande få utgå med högre andel än hälften av vad kommunen för ändamålet beviljat.

I de hänseenden, i vilka sakkunnigförslaget här förut ej berörts, ansluter jag mig i huvudsak till detsamma. Särskilt må framhållas, att jag i likhet med de sakkunniga tillstyrker, att de inom försäkringen föreslagna bestämmelserna om avstängning från understöd vid arbetskonflikter och självförvållad arbetslöshet samt om erbjudet arbetes lämplighet skola äga motsvarande tillämpning jämväl vid förevarande understödsform.

Det torde få ankomma å Kungl. Maj:t att utforma de ändringar i förslaget till författning i ämnet, som föranledas av vad jag här anfört, ävensom att eljest vidtaga de jämkningar i förslaget, vilka må befinnas lämpliga.

Till beräkning av det belopp, som erfordras för understödsverksamhetens bedrivande under nästa budgetår, återkommer jag i det följande.

Ungdomsarbetslösheten.

Förslag till speciella åtgärder i anledning av arbetslösheten bland ungdomen har avgivits av de sakkunniga, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juni 1931 tillkallades av chefen för ecklesiastikdepartementet för att biträda med utredning *dels* om utvägar att med hänsyn till förefintlig arbetslöshet bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning *dels ock* om möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation. Det av nämnda sakkunniga, de s. k. *ungdomsarbetslöshetssakkunniga,* nu avgivna förslaget innefattas i en den 15 februari 1933 dagtecknad promemoria, vilken torde få såsom *bilaga* fogas till detta protokoll. Härutöver hava framställningar i ämnet gjorts av *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* den 3 februari 1933, av *teologie*

doktorn Natanael Beskow m. fl. den 18 februari 1933 och av *svenska kvinnors vänsterförbunds centralstyrelse* den 14 mars 1933.

Jag torde nu i ett sammanhang få redogöra för omförmälda förslag och framställningar även i sådana delar, som ej här äro av direkt intresse, samt för de yttranden, som avgivits i ärendet.

Ungdomsarbetslöshetssakkunnigas förslag.

Vad först angår ungdomsarbetslöshetssakkunnigas promemoria hava de sakkunniga däri förklarat, att de, som ursprungligen haft för avsikt att i ett sammanhang fullgöra det dem meddelade uppdraget, med anledning av 1932 års arbetslöshetsförsäkringssakkunnigas förslag rörande den offentliga arbetsförmedlingen, ansett sig nu böra avgiva fristående förslag beträffande den del av sakkunniguppdraget, som rör arbetsförmedlingen för ungdom. I enlighet härmed innehåller promemorian allenast förslag, avseende denna del av uppdraget.

Sakkunniga framhålla, att de unga över 18 år tillhöra det vuxna klientelet och att bristerna i arbetsförmedlingen för dem i stort sett äro desamma som bristerna i arbetsförmedlingen över huvud. Såsom den mest i ögonen fallande bristen framhålles avsaknaden av stadigvarande organ i en rad ganska betydande orter. De tillfälliga ombud, som under kristiden tillkommit i en mängd kommuner, vore föga effektiva. De sakkunniga uttala, att, därest försäkringssakkunnigas förslag rörande arbetsförmedlingen genomfördes, bristerna i fråga om anstaltsnätets utbredning skulle försvinna.

De sakkunniga anföra vidare följande.

Vare sig arbetslöshetsförsäkring genomfördes eller ej, vore det i högsta grad angeläget, att stadigvarande organ för arbetsförmedlingen — antingen kontor eller ombud — inrättades på de större bruks- och industriorter, där sådana organ nu saknades. Initiativ till dylik utbyggnad borde utgå från huvudkontoren i länen, dock borde socialstyrelsen i ämnet meddela råd och anvisningar. Staten borde vidare uppmuntra utbyggnad av arbetsförmedlingsorganisationen genom lämnande av *högre statsbidrag*. Sålunda tillstyrkte de sakkunniga, att statsbidrag, även för den händelse förslaget om arbetslöshetsförsäkring ej genomfördes, borde utgå enligt de grunder, som föreslagits av försäkringssakkunniga, dock att i de fall, där enligt dessas förslag statsbidraget skulle utgå med hälften av arbetsförmedlingsanstalternas utgifter, bidraget syntes böra bestämmas till en fjärdedel av nämnda utgifter.

På de flesta håll behövde ej nya kontor inrättas, utan vore det tillräckligt med stadigvarande ombud, som borde kunna erhållas även mot små arvoden.

De sakkunniga påpeka även, att alla åtgärder för utökning av antalet organ bliva betydelselösa, om det ej tillses, att förmedlingen vinner ökat förtroende och i högre grad anlitas. I anslutning härtill anföra de sakkunniga.

En förutsättning för skapande av dylikt förtroende vore, att förmedlingen hade *tillräcklig, fullt kompetent personal*. Detta vore särskilt viktigt för ungdomens del, då personalen borde kunna lämna råd och anvisningar rörande yrkesval och möjlighet till yrkesutbildning.

Det vore nödvändigt, att socialstyrelsen erhölle minst den befogenhet vid tillsättandet av personal vid arbetsförmedlingen, som försäkringssakkunniga föreslagit.

De ändrade statsbidragsvillkoren skulle ock medföra förbättring i fråga om personalen. Personalfrågan vore dock ej blott av ekonomisk art. Det torde

ofta vara möjligt att få personer, som åtoge sig ombudskap i viss mån som förtroendeuppdrag (t. ex. tjänstemän vid bruken).

Det vore även av stor betydelse, att socialstyrelsen sattes i tillfälle att fortsätta de konferenser med representanter för arbetsförmedlingskontorens personal, som styrelsen tidigare anordnat i form av instruktionsmöten. Dylika möten borde även liksom hittills men i vidgad utsträckning och om möjligt varje år anordnas länsvis med avdelningskontorens personal och ombud.

Bland andra åtgärder ägnade att stärka förtroendet för arbetsförmedlingen hava de sakkunniga framhållit *upplysningsverksamhet* bland yngre vuxna arbetare genom orienterande föredrag för värnpliktiga och genom anlitande av folkliga bildningsorganisationer. Samarbete borde äga rum mellan arbetsförmedlingen å ena sidan samt arbetarnas bildningsförbund, jordbrukarungdomens förbund och liknande organisationer å den andra.

De sakkunniga hava även understrukit betydelsen av att bryta den passivitet, som understundom kännetecknat arbetsförmedlingen. *Ambulatorisk förmedlingsverksamhet* borde gynnas och uppmuntras. Gällande begränsning av möjligheterna till statsbidrag till resekostnader för tjänstemän vid arbetsförmedlingsanstalter borde upphävas. Dylik verksamhet syntes i vissa fall kunna onödiggöra anställandet av nya ombud.

De sakkunniga hava vidare uttalat sig för en utbyggnad av det *samarbete mellan skolan och arbetsförmedlingen*, som för några år sedan blivit igångsatt. I detta hänseende hava de sakkunniga föreslagit följande.

Vid sidan av arbetsförmedlingens styrelse borde tillsättas ett rådgivande organ, ett s. k. »*ungdomsråd*» med uppgift bland annat att ordna samarbetet mellan skola och arbetsförmedling. Ungdomsrådet borde tillhandagå med hjälp i fråga om yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom samt i allmänhet vid förmedlingens rådgivande verksamhet såväl beträffande minderåriga som ungdom över 18 år. I rådet borde insättas representanter för skolmyndigheter och näringslivet samt enskilda för ungdomsarbetet intresserade personer.

I kommande författning om den offentliga arbetsförmedlingen borde stadgas, *att* ungdomsråd skulle finnas vid såväl huvud- som avdelningskontor, *att* ungdomsrådens sammansättning och uppgifter skulle angivas i anstalternas reglementen, *att* ungdomsråden skulle utses av de kommunala organen *och att* beträffande medlemskap borde gälla vad i kommunallagarna vore stadgat om kommunala förtroendeuppdrag.

Socialstyrelsen borde lämna närmare anvisningar rörande ungdomsrådens sammansättning och uppgifter.

Om socialstyrelsen saknade tillräcklig personal för de vidgade uppgifterna, borde hos styrelsen, åtminstone tillfälligt, anställas en *ungdomskonsulent*.

Häröver har *statens inspektör för fattigvård och barnavård* — efter samråd med vissa ledamöter i svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet — den 28 februari 1933 avgivit yttrande. Inspektören har däri anfört i huvudsak följande.

Mot de sakkunnigas uttalanden rörande bättre ordnande av personalfrågan vid arbetsförmedlingen, bättre samarbete mellan skola och arbetsförmedling, anlitande av folkbildningsorgan för spridande av kännedom om arbetsförmedlingen ävensom rörande brytande av förmedlingens passivitet vore icke något att erinra.

Beträffande ungdomsråden föresloges följande ändringar. Dessa råd borde ej blott syssla med ungdomsförmedling och yrkesrådgivning (vilket i nuvarande tid ej kunde få stor praktisk betydelse) utan borde även biträda vid beredande av arbete på annat sätt åt de unga. De borde erhålla mera allsidig sammansättning än de sakkunniga föreslagit. I desamma borde nämligen finnas representanter såväl för skolor och arbetsförmedling som för barnavårdsnämnd, det för arbetslöshetens bekämpande tillsatta organet och enskilda.

Tillsvidare och i avbidan på närmare erfarenhet borde inrättas blott ett ungdomsråd i varje län respektive stad, som ej deltoge i landsting. Varje råd skulle hava sin ungdomsbyrå. Visst antal medlemmar i rådet skulle utses av länsstyrelsen. I den mån så befunnes lämpligt och behövligt kunde ytterligare råd eller ombud för rådet tillsättas, därvid tjänstemän vid större arbetsplatser och ledamöter eller tjänstemän hos barnavårdsnämnder eller andra kommunala myndigheter syntes kunna medverka.

Någon egentlig erfarenhet om dylika ungdomsråd funnes ej. Dock kunde hänvisas till den verksamhet, som bedrivits av ungdomsbyrån i Stockholm (sedan 1932 övertagen av barnavårdsnämnden) och av de ungdomsråd, som funnes i flera av Stockholms församlingar. Ungdomsbyrån i Stockholm hade från början inriktats på att främja arbetsförmedling och yrkesrådgivning för ungdom och hade särskilt samarbetat med skolorna och arbetsförmedlingsanstalten i sådant syfte. Den hade lämnat hjälp och råd åt unga arbetslösa. Ungdomsbyrån hade bland annat i samarbete med Stockholms stads arbetslöshetskommitté anordnat reservkurser för arbetslös ungdom under 1932.

Statens arbetslöshetskommission, som den 3 mars 1933 yttrat sig över de sakkunnigas förslag, har därvid anfört följande.

Redan på ett tidigt stadium av arbetet till arbetslöshetens bekämpande hade genomförts den anordningen, att de lokala arbetslöshetsorganen betroddes med arbetsförmedlande uppgifter. Organisatoriskt hade detta kommit till uttryck däri, att ledamot i arbetslöshetskommitté även fungerade såsom arbetsförmedlingsombud. Systemet hade fungerat någorlunda väl, ehuru det vore behäftat med vissa brister.

Vare sig hjälpverksamheten för de arbetslösa komme att i fortsättningen bedrivas i dittills tillämpade former eller ej, skulle det vara av stort värde, om den offentliga arbetsförmedlingen bleve förstärkt. Kommissionen hade därför i princip intet att invända mot de sakkunnigas förslag. Dock ville kommissionen ej uttala någon bestämd mening rörande lämpligheten av de föreslagna ungdomsråden.

Socialstyrelsen har den 11 mars 1933 avgivit utlåtande över de sakkunnigas promemoria. Styrelsen, som berett styrelserna för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna tillfälle att yttra sig i anledning av promemorian, anför däri inledningsvis, att arbetsförmedlingsanstalterna uttalat den uppfattningen, att ungdomsarbetslösheten för närvarande vore mycket stor, framför allt i städer och industricentra. Socialstyrelsen ansluter sig till denna uppfattning men framhåller, att man med hänsyn till den nedgång, som ägt rum i nativiteten, kan hysa förhoppning om att nu rådande svåra arbetslöshet inom de yngre åldersklasserna under de kommande åren skall minskas. Styrelsen anför vidare följande.

Huru utvecklingen än komme att gestalta sig, framstode det naturligen såsom angeläget att tillvarataga de möjligheter den offentliga arbetsförmedlingen erbjöde för att underlätta den yngre arbetskraftens inplacerande på ar-

betsmarknaden. Med avseende härå hade också de sakkunniga framhållit vissa beaktansvärda synpunkter och önskemål. I vad dessa anginge åtgärder för arbetsförmedlingens vidgade lokala utbredning samt för dess kvalitativa förbättrande finge styrelsen hänvisa till sin av de sakkunniga åberopade, i arbetslöshetsförsäkringssakkunnigas promemoria återgivna utredning i ämnet ävensom till sitt utlåtande den 6 mars 1933 över nämnda promemoria. Enligt den däri framlagda organisationsplanen skulle en betydande ökning av arbetskrafterna komma till stånd vid större arbetsförmedlingskontor. Därigenom yppades större möjligheter för förmedlingsarbetets specialisering och uppdelning på flera avdelningar, varvid givetvis borde beaktas behovet av särskilda anordningar för ungdomens omhändertagande. Det syntes också kunna förväntas, att landstingen skulle vara villiga att tillgodose de krav, som skäligen kunde ställas på kontorens utrustande med anordningar för den yngre arbetskraftens omhändertagande på lämpligt sätt. De av arbetslöshetsförsäkringssakkunniga föreslagna statsbidragsbestämmelserna vore ju även ägnade att stödja tillsynsmyndighetens strävanden i sådant avseende. Tydligtvis måste emellertid dessa strävanden väsentligen underlättas i samma mån man i orterna vunne stöd och förståelse från närmast intresserade kretsar.

Beträffande förslaget om inrättande av särskilda *ungdomsråd* har socialstyrelsen uttalat sig väsentligen sålunda.

De sakkunnigas förslag om ungdomsrådens organisation syntes förutsätta vissa bestämmelser i den blivande lagen om offentlig arbetsförmedling. Det kunde emellertid ifrågasättas, huruvida det kunde vara lämpligt att även på orter, där aktivt intresse för denna uppgift icke givit sig till känna och där måhända de åsyftade ungdomsorganisationerna icke övade verksamhet, tvångsvis upprätta organ, som sannolikt icke skulle komma att bliva verksamma. På sina håll, särskilt i vissa trakter med övervägande jordbruksbetonat näringsliv, syntes för övrigt ungdomsarbetsförmedlingen åtminstone under mera normala konjunkturer få endast mycket begränsade uppgifter att fylla. Annorlunda ställde sig förhållandena i större städer och industrisamhällen, där ungdomsarbetslöshet starkt framträdde och medförde sådana svårigheter, att strävandena för verksamma åtgärder med anledning av densamma kunde påräkna stöd av en bredare opinion. Styrelsen föreställde sig därför, att man för närvarande icke borde anlita lagstiftningstvång för ungdomsrådens organiserande, utan att för deras upprättande och utveckling finge litas till en propaganda från tillsynsmyndighetens sida, som anknöte sig till intresset hos andra myndigheter samt lämpliga organisationer. Även om ungdomsråden finge sådan frivillig karaktär, syntes det få förutsättas, att, i den mån arbetsförmedlingen påkallade direkt medverkan från deras sida vid förmedlings- och rådgivningsarbetet, statsbidrag skulle kunna påräknas till täckande av de nödvändiga kostnader, som därigenom åsamkades arbetsförmedlingen.

Enligt styrelsens uppfattning vore det för övrigt angeläget, att ej blott genom ungdomsråden utan även eljest samverkan eftersträvades med de olika myndigheter och organisationer, som vore berörda och intresserade av arbetsförmedlingens verksamhet. För tillsynsmyndighetens del erbjöde sig här en betydelsefull uppgift, vars fullgörande på ändamålsenligt sätt emellertid sammanhängde med frågan om dess utrustande med tillräckliga arbetskrafter.

Med avseende å den av de sakkunniga ifrågasatta *ungdomskonsulenten* har socialstyrelsen yttrat sig på följande sätt.

Det kunde visserligen tänkas, att behovet av en sådan befattningshavare skulle bliva mindre framträdande efter en viss övergångstid, under vilken

ungdomsråd kommit till stånd i större utsträckning och större erfarenhet vunnits rörande de för ungdomsförmedlingen och rådgivningen uppkommande problemen och lämpliga metoderna. Emellertid borde icke förbises, att enligt det föreliggande förslaget rörande kommunal understödsverksamhet särskilda kurser för arbetslös ungdom förutsattes komma att bedrivas även i fortsättningen. De uppgifter, som därvid förelåge för det centrala arbetslöshetsorganet, syntes göra det angeläget, att detsamma hade omedelbar tillgång till en med dylika spörsmål väl förtrogen arbetskraft. Därigenom skulle såväl samarbetet med vederbörande skolmyndigheter underlättas som ock större möjligheter beredas för styrelsen att beakta de olika uppslag och strävanden, som helt visst i fortsättningen komme att framträda i anledning av den i särskild grad bekymmersamma och svårlösta frågan om ungdomsarbetslöshetens bekämpande. Styrelsen finge därför förorda inrättandet av en befattning som ungdomskonsulent, och syntes denna befattning med hänsyn till kraven på innehavarens utbildning och allmänna kvalifikationer icke böra placeras lägre än i lönegraden B 24.

Skolöverstyrelsen, som den 28 februari 1933 avgivit gemensamt utlåtande över ungdomsarbetslöshetssakkunnigas förslag samt framställningarna av doktor Beskow m. fl. och socialdemokratiska ungdomsförbundet, har anfört bland annat följande.

Styrelsen hade i huvudsak icke något att erinra mot ungdomsarbetslöshetssakkunnigas förslag om utvidgning av den offentliga arbetsförmedlingen men ville framhålla de ökade kostnader och statsbidrag, som måste bli en följd av förslagets genomförande.

Det vore befogat, att staten bereddes ökat inflytande på valet av föreståndare för arbetsförmedlingsanstalterna och att åtgärder vidtoges för ökande av kompetensen hos personalen vid nämnda anstalter.

Förslaget om *ungdomsråd* mötte ej erinran, dock ville styrelsen med hänsyn till betydelsen av systematisk yrkesutbildning framhålla vikten av att i detta råd förefintliga skolor för ungdomsutbildning bleve lämpligt representerade.

Det vore vidare av betydelse, att personlig bearbetning ägde rum på ort och ställe. Därför vore förslaget med *ungdomskonsulent* väl motiverat, förutsatt att socialstyrelsen ej eljest hade tillräcklig personal för ändamålet. Konsulenten borde hava ett levande intresse för uppgiften, god kännedom om arbetslivet och skolorna samt god förhandlingsförmåga. Han borde vara ansluten till socialstyrelsen men i frågor, som berörde skolväsendet, stå i förbindelse med skolöverstyrelsen. Han borde helt kunna ägna sig åt uppgiften. Instruktion för honom borde utfärdas.

Framställning från doktor Beskow m. fl.

I den av doktor Beskow m. fl. gjorda framställningen har anförts, att nuvarande möjligheter för de unga att på nyttigt sätt använda sin tid vore otillräckliga, att folkhögskolorna vore överfyllda, att yrkesskolorna hade begränsade resurser samt att de särskilda kurser, som anordnades genom arbetslöshetskommissionen, hade en tillfällig karaktär och ej lämpade sig för ynglingar, som saknade hem eller annan anknytning till passande miljö.

I skrivelsen hemställes, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande att av de medel, som komme att beviljas för arbetslöshetens bekämpande, få använda ett belopp, som Kungl. Maj:t funne erforderligt, till särskilda åtgärder till mildrande av ungdomsarbetslöshetens verkningar.

De åtgärder, som i skrivelsen förordats, äro följande.

1) Statsunderstöd borde lämnas till *arbetskolonier*, i vilka de unga dels kunde erhålla någon teoretisk undervisning dels och framför allt skulle sysselsättas med praktiskt arbete såsom slöjd, trädgårdsskötsel och jordbruksarbete. Såsom exempel på dylik koloni framhålles den av förbundet för kristet samhällsliv inrättade arbetskolonien å Broby gård i Uppsala län för arbetslösa ynglingar i åldern 16—22 år.

Staten borde bidraga med $^2/_3$ av lärarlönerna och någon del av driftkostnaderna i övrigt.

2) Statsunderstöd borde lämnas till på enskilt initiativ upprättade *hem för arbetslösa och hemlösa ynglingar*, där de kunde erhålla bostad och mat, handledning i hantverk samt även någon teoretisk undervisning.

Givetvis måste en del av utgifterna för arbetskolonier och ungdomshem bekostas av kommuner och enskilda, men statligt understöd vore nödvändigt och skulle stimulera den enskilda offervilligheten.

3) Det borde övervägas, om ej vid de *allmänna arbeten*, som anordnades av staten eller av staten och kommunerna — i de bygder, där ungdomsarbetslösheten hade stor omfattning — vissa arbeten lämpligen kunde avskiljas *för* att utföras av *ungdom under 25 år*.

Därvid måste sörjas ej blott för goda bostäder utan även för god, fostrande ledning. Viss del av dagen borde anslås till undervisning. Förslag i denna riktning hade i november 1931 framlagts av ungdomsarbetslöshetssakkunniga men hade då ansetts ej lämpligen kunna genomföras. Förnyat övervägande i frågan borde emellertid äga rum.

I anledning av denna framställning har *statens arbetslöshetskommission* den 3 mars 1933 yttrat sig på följande sätt.

Mera varaktig förbättring på arbetsmarknaden för den ungdomliga arbetskraften kunde ej motses förrän i samband med allmän ekonomisk återhämtning.

Det vore ostridigt, att varje tillförlitligt mått saknades på omfattningen av den nuvarande ungdomsarbetslösheten. Ej heller visste man något om dess fördelning å olika åldrar eller yrken eller om fördelningen mellan land och stad. Sannolikt hade arbetslösheten huvudsakligen varit koncentrerad till vissa industrisamhällen och vissa skogskommuner m. m. Genom kurser för arbetslös ungdom kombinerade med kontantunderstöd hade kommissionen sökt motverka arbetslöshetens deprimerande inflytande. Kurserna syntes i stort sett ha fyllt sin uppgift.

Kommissionen kunde icke i sin verksamhet koppla in handläggningen av socialpedagogiska och allmänna uppfostringsfrågor. Den statliga arbetslöshetspolitiken måste fullfölja sina bestämda syften.

Förutsättning för positiva åtgärder måste vara en någorlunda säker kännedom om ungdomsarbetslöshetens utbredning och numerär. Kommissionen hade infordrat uppgifter i ämnet och komme att längre fram meddela resultatet av utredningen jämte redogörelse för kursverksamheten. Med stöd härav ämnade kommissionen upptaga frågan om lämpliga åtgärder. Kommissionen återkomme alltså framdeles till dessa frågor.

Socialstyrelsen har med anledning av samma framställning den 13 mars 1933 avgivit yttrande av huvudsakligen följande innehåll.

När det ifrågasattes, att från statens sida skulle tillhandahållas bidrag till driftkostnaderna för ett system av arbetskolonier för ungdom, syntes nödig förtänksamhet kräva, att närmare riktlinjer fastställdes för deras organiserande och verksamhet. De upplysningar härom, som stode att hämta från den i framställningen omförmälda Brobykolonien, kunde icke grundas på läng-

re tids erfarenhet. Man saknade sålunda närmare kännedom bl. a. om lämpliga normer för urvalet av elever, om undervisningens och utbildningens anordnande, om den tid, under vilken den borde pågå, om formerna för anstalternas organisation och förvaltning samt om grunderna för statsbidragens beräknande. Såvitt känt förelåge ej heller några hållpunkter för ett bedömande av huruvida några arbetskolonier av den föreslagna typen kunde förväntas inom den närmaste tiden komma till stånd.

Ehuru styrelsen under sådana förhållanden icke kunde tillstyrka bifall till den nu gjorda framställningen, ansåge styrelsen det synnerligen önskvärt, om statsmedel kunde ställas till förfogande för den anstalt, arbetskolonien å Broby gård, som redan kommit till stånd och vars fortsatta verksamhet därigenom skulle väsentligt underlättas. De personliga krafter, som uppbure densamma, utgjorde utan tvivel tillräcklig garanti för att medlen skulle komma till gagnande användning. Och de erfarenheter, som vid denna anstalt kunde vinnas, bleve säkerligen också av stort värde för den fortsatta behandlingen av den synnerligen betydelsefulla frågan om anordningar för ungdomsvård. Styrelsen förutsatte nämligen, att denna fråga allmänt tillmättes sådan vikt, att den snarast borde upptagas till ingående prövning.

Skolöverstyrelsen har i sitt förut berörda utlåtande betonat nyttan av en betydande utvidgning av anstalterna för ungdomens utbildning både med hänsyn till ungdomens omedelbara behov av sysselsättning och för framtiden.

Styrelsen har i denna del framhållit betydelsen av att framför allt utbildningsanstalter av stadigvarande art understöddes, särskilt vissa typer av anstalter för yrkesutbildning, samt uttalat sitt beklagande av de reduceringar, som föreslagits beträffande anslagen till vissa anstalter för yrkesundervisning och till understöd åt behövande elever vid dessa anstalter (verkstadsskolor och liknande skolor) ävensom vid folkhögskolorna.

Styrelsen har vidare påpekat, att enligt gällande bestämmelser statsunderstöd kunnat lämnas till den del av undervisningen vid arbetskolonien Broby, som kunde betraktas såsom yrkesundervisning i yrkesskolestadgans mening.

Styrelsen anför slutligen följande.

Upprättandet av nya anstalter och skolhem kunde icke ske utan större statsbidrag.

Om det icke läte sig göra att för den närmaste tiden höja anslagen till understöd åt anstalter för yrkesundervisning och till understöd åt elever vid dessa anstalter, vore det högeligen önskligt, att av de medel, som beviljades till arbetslöshetens bekämpande, ett icke allt för ringa belopp gjordes tillgängligt för understöd åt anstalter för yrkesundervisning och andra ungdomsskolor samt till hjälp åt medellösa ungdomar, som med allvar och flit begagnade sig av undervisningen därstädes.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbunds skrivelse.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund har i sin skrivelse framhållit behovet av snara och genomgripande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten.

Förbundet anser, att icke oväsentliga resultat skulle stå att uppnå genom ett *effektivare utnyttjande av den lagstiftning och de möjligheter, som stå till buds.* I sådant hänseende har förbundet framhållit bland annat följande.

De uppgifter, som beträffande ungdom under 18 år tillkomme barnavårdsnämnderna, hade ej tillräckligt tillvaratagits. Arbetsförmedlingen måste bättre tillgodose de yngre årsklassernas behov. Det samarbete, som skulle etable-

ras mellan folk- och fortsättningsskolor å ena sidan samt arbetsförmedlingen å den andra, hade blott ofullständigt och ojämnt realiserats. Vidgat samarbete borde äga rum mellan barnavårdsnämnder och anordnare av kurser för arbetslös ungdom.

På dessa områden förordade förbundet administrativt ingripande från regeringens sida *dels* i syfte att för statens egna myndigheter och organ framhålla betydelsen av att förefintliga möjligheter utnyttjades, *dels* i syfte att för kommunala myndigheter fästa uppmärksamheten på föreliggande arbetsuppgifter.

Härutöver har förbundet förordat en omfattande och skyndsam *undersökning* (eventuellt genom särskild kommitté) *rörande det sätt, varpå lämpliga arbetstillfällen skola kunna beredas arbetslös ungdom.*

Förbundet har därvid framhållit följande synpunkter:

1) Vid tillsättande av det av statsmakterna inrättade organet för arbetslöshetens bekämpande borde upprättas en särskild avdelning för ungdom med representanter för skola, sociala verk, arbetsgivare- och arbetarorganisationer samt ungdomsorganisationer.

2) Arbetena finge ej inkräkta på allmänna arbetsmarknaden och borde om möjligt anordnas i hemorten.

3) I den mån de unga sammanfördes i förläggningar borde sörjas för goda bostäder.

4) Vidare borde sörjas för lämplig mat, beklädnad, fysisk och intellektuell fostran och möjlighet till föreningsliv.

5) Lämplig ersättning borde utgå för arbetet. Möjlighet borde finnas till uppmuntran för flit och intresse.

Förbundet har vidare hemställt om regeringens medverkan, när frågan om ungdomsarbetslösheten komme att upptagas till behandling av den internationella arbetskonferensen.

Förbundet har även hemställt, att vid utformningen av förslaget rörande arbetslöshetsförsäkringen måtte beaktas den ställning, de unga arbetare komme att intaga, som aldrig erhållit någon egentlig anställning i ett yrke.

Med anledning av förbundets framställning har *statens inspektör för fattigvård och barnavård* — efter samråd med vissa ledamöter i svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet — den 28 februari 1933 yttrat sig på bland annat följande sätt.

Beträffande barnavårdsnämnderna påpekade inspektören, att de enligt 2 § 2 mom. i barnavårdslagen frivilligt kunde »vidtaga åtgärder till barns och ungdoms välfärd» men att skyldighet härtill ej förelåge samt att åldersgränsen för nämndernas ingripande vore 16 år, vid vanart 18 år. Barnavårdsnämnderna borde dock medverka till åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Detta hade ock framhållits i meddelande från socialdepartementet i januari 1929, däri utsagts, att ungdomsarbetslöshetens bekämpande visserligen fölle utanför barnavårdsnämndens uppgifter men att nämnden borde fästa skolmyndigheters och arbetsgivares uppmärksamhet på vikten av nödhjälpsarbeten eller yrkeskurser för arbetslös ungdom.

Beredande av arbete åt de unga vore emellertid huvudsaken. I likhet med ungdomsförbundet vore inspektören av den uppfattningen, att vid anordnande av dessa arbeten de unga ej borde sammanföras med äldre, att de om möjligt borde få arbete i hemorten samt att särskild hänsyn borde tagas till de unga med avseende å kosthåll, kläder och förläggningar.

Inspektören har vidare förordat *vissa nya åtgärder för beredande av sysselsättning åt unga arbetslösa.* I denna del innehåller yttrandet följande.

Efter samråd mellan de av inspektören föreslagna länsorganen (ungdomsråden) och det centrala statsorganet samt den där anställde ungdomskonsulenten borde inom de olika länen i svenska former omsättas den tanke, som i Tyskland kommit till uttryck i den där inrättade »*frivilliga arbetstjänsten*». Denna arbetstjänst stode i Tyskland öppen för alla personer under 25 år, dock främst för dem, som längre tid varit arbetslösa. Endast sådana arbeten finge utföras, som ej kunde komma till utförande i den fria marknaden eller såsom nödhjälpsarbeten, men som ändock vore samhällsnyttiga, t. ex. anläggande av egnahem eller koloniträdgårdar. Arbetena leddes av enskilda eller organisationer (ungdomsföreningar, sportklubbar). Man begagnade sig antingen av öppna arbetsläger eller av slutna förläggningar. Förutom arbete förekomme även yrkesundervisning, varjämte tillfälle till sport bereddes de arbetande. Arbetsgivaren betalade $^2/_5$ av kostnaden. Staten bidroge med visst belopp per dag och arbetare. Arbetena pågingo under en tid av 20 à 40 veckor.

Inspektören har därjämte uttalat, att vid sidan av de föreslagna arbetena s. k. reservkurser alltjämt borde anordnas, särskilt med hänsyn därtill att det vid vissa tider på året vore svårt att anskaffa lämpligt arbete.

Statens arbetslöshetskommission har i ett den 3 mars 1933 med anledning av förbundets framställning avgivet yttrande anfört, att därest Kungl. Maj:t funne skäl föreligga för ett skyndsamt utformande av riktlinjer för ungdomsarbetslöshetens bekämpande, kommissionen funne det lämpligast, att direktiven för ungdomsarbetslöshetssakkunniga vidgades därhän, att de sakkunniga även betroddes med uppdraget att verkställa ifrågavarande utredning.

Socialstyrelsen, som den 13 mars 1933 avgivit utlåtande över ungdomsförbundets framställning, har däri i huvudsak hänvisat till styrelsens i det föregående berörda yttranden rörande den offentliga arbetsförmedlingen, arbetsförmedlingen för ungdom samt lämpliga åtgärder i övrigt för bekämpande av arbetslösheten.

Såsom förut nämnts har *skolöverstyrelsen* avgivit utlåtande, avseende bland annat förevarande framställning. Rörande innehållet i utlåtandet hänvisas till vad förut återgivits ur detsamma.

Skrivelse av svenska kvinnors vänsterförbunds centralstyrelse.

Vad slutligen angår den av svenska kvinnors vänsterförbunds centralstyrelse ingivna skrivelsen, över vilken yttranden icke blivit inhämtade, anföres däri, att arbetsförmedlingen borde specialiseras så, att särskilda avdelningar ordnades för den arbetssökande ungdomen. Dylika avdelningar borde införas vid alla arbetsförmedlingar i städer och större industrisamhällen, och i deras uppgifter borde ingå att i möjligaste mån söka motarbeta den fara, som särskilt för ungdomen låge i sysslolösheten under väntetiden. Anstalterna borde därför hava tillgång till arbetslokaler, där den väntande ungdomen kunde på lämpligt sätt sysselsättas för att hålla uppe sin arbetsförmåga och energi och även i möjligaste mån öka sin yrkesskicklighet. Sådana arbetslokaler kunde

ordnas antingen inom själva anstalten eller kanske hellre genom nära anslutning till annat kommunalt eller privat företag.

Departementschefen.

Tvekan lärer icke på något håll råda därom, att ett av de mest beklämmande dragen i bilden av det nuvarande arbetslöshetstillståndet utgöres av läget för de unga, som uppnått arbetsför ålder men ännu icke lyckats få fast anställning i något yrke. Arbetslöshetens skadeverkningar kunna för dessa grupper av arbetslösa sträcka sig över hela deras liv, i det de aldrig få tillfälle att förvärva erforderlig yrkesskicklighet samt ofta komma att lida av de skador i psykiskt hänseende, som den tvungna sysslolösheten medför.

Enighet torde också därför råda om att denna sida av arbetslöshetsfrågan måste ägnas en alldeles särskild uppmärksamhet. Härpå tyder ju också, att från de mest skilda håll och åsiktsriktningar enträgna framställningar gjorts om åtgärder i ämnet. Jag ansluter mig helt till den uppfattningen, att sådana åtgärder äro i högsta grad påkallade. När det gäller att skrida till praktiska åtgärder, visar det sig emellertid icke så lätt att påvisa medel, varigenom man kan vinna några mera påtagliga resultat. Detta gäller enligt min mening även om de nya uppslag, som framlagts i de nu föreliggande framställningarna. Jag är därför — såsom jag redan förut denna dag antytt i samband med anmälan av frågan om nyorganisation av den offentliga arbetsförmedlingen — icke beredd att nu taga ståndpunkt till dessa förslag utan hyser den uppfattningen, att saken endast kan vinna på att desamma i ett sammanhang med det snaraste upptagas till närmare skärskådande, i syfte att förslag i ämnet må kunna föreläggas nästa års riksdag. Detta utesluter emellertid efter min mening icke, att man bör söka att genom intensivt arbete enligt de linjer, som hittills anlitats, omedelbart nå till så goda resultat som möjligt. Dessa linjer innebära dels inrättande av särskilda anordningar för arbetsförmedling för ungdomen, dels samarbete mellan arbetsförmedlingen och undervisningsväsendet och dels kursverksamhet för arbetslös ungdom. I alla dessa hänseenden hava under den sista tiden beaktansvärda framsteg gjorts, men mycket återstår säkert ännu att därvidlag uträtta. Det är min uppfattning, att statsmakterna böra på allt sätt gynna en utveckling, varigenom de bidrag av statsmedel, som kunna erhållas för ändamålet, i önskvärd omfattning komma att utnyttjas. Jag har för avsikt att även i fortsättningen hos vederbörande myndigheter verka för att i dessa avseenden allt åtgöres, som kan vara möjligt.

I vad frågan berör kursverksamhet för arbetslös ungdom, återkommer jag i viss mån därtill i det följande vid anslagsberäkningen för nästa budgetår.

I övrigt kan det förtjäna påpekas, att, om allmänna eller med statsbidrag utförda arbeten komma till stånd i den omfattning som föreslås i propositionen nr 211, ungdomsarbetslöshetens problem lärer förlora åtskilligt av sin nuvarande betydelse.

Anslagsberäkningen för budgetåret 1933/1934.

Jag övergår härefter till uppskattningen av anslagsbehovet för budgetåret 1933/1934. Medel erfordras till följande ändamål, nämligen utförande av re-

servarbeten, kontantunderstödsverksamhet, löner till lärare vid kurser för arbetslösa, hyreshjälpverksamhet, så kallade sociala förmåner åt arbetare vid arbeten för arbetslösa, arbetslöshetskommissionens administrationskostnader samt arbetslöshetsutredningen. Därjämte bör hänsyn tagas till behovet av så kallad medelsreserv, motsvarande arbetslöshetskommissionens utestående fordringar samt dess inventariers bokförda värde. Med den omläggning av arbetslöshetspolitiken, som nu är åsyftad, är det däremot icke erforderligt att under förevarande anslag upptaga medel för främjande av företagsverksamhet, ej heller påkallas höjning av den till arbetslöshetskommissionens förfogande stående så kallade väglånefonden.

Till en början får jag något beröra utvecklingen å arbetsmarknaden under den senaste tiden. Därefter torde jag få lämna vissa uppgifter till belysande av medelsbehovet för de särskilda ändamålen för att sedermera i ett sammanhang angiva min egen åsikt angående anslagsbehovet.

Tidigare i dag har jag i samband med anmälan av fråga om anslag till beredskapsarbeten lämnat en närmare framställning angående det nuvarande arbetslöshetsläget i Sverige (propositionen nr 211 sid. 19 ff.). Därjämte får jag erinra, att arbetslöshetskommissionen i förut omförmälda skrivelse den 14 december 1932 meddelat en utförlig översikt rörande arbetsmarknadens läge, kommissionens verksamhet och arbetslöshetens utbredning tillika med omfattande tabeller till belysning av hithörande förhållanden. Denna skrivelse är såsom bilaga fogad till propositionen nr 2 till innevarande års riksdag med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1932/1933. Till de redogörelser i ämnet, som sålunda föreligga, torde jag här få hänvisa. Sammanfattningsvis ber jag emellertid få anföra några siffror.

Antalet ansökningar om *arbete på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingarna utgjorde under oktober 1932 395, november 1932 661, december 1932 689, januari 1933 569 och februari 1933 565. De båda senaste siffrorna äro preliminära. I medeltal uppgick motsvarande antal år 1929 till 169, år 1930 till 178, år 1931 till 236 och år 1932 till 413.

Antalet *arbetslösa inom fackföreningarna i procent* av hela det redovisade medlemsantalet utgjorde enligt nu föreliggande uppgifter $^{31}/_{10}$ 1932 22.1, $^{30}/_{11}$ 1932 24.1, $^{31}/_{12}$ 1932 31.0 samt $^{31}/_{1}$ 1933 28.5. Sistnämnda siffra är preliminär. I medeltal uppgick procenten år 1929 till 10.2, år 1930 till 11.9, år 1931 till 16.8 och år 1932 till 22.4.

Antalet *hjälpsökande arbetslösa* utgjorde *enligt arbetslöshetskommissionens rapporter* i avrundade tal

31/10 1932	123,600	31/12 1932	161,150
30/11 1932	147,000	31/1 1933	189,225

Medeltalet hjälpsökande per månad utgjorde enligt kommissionens rapporter i avrundade tal år 1929 10,200, år 1930 13,725, år 1931 46,540 och år 1932 113,900. Under sistnämnda år nåddes maximum i december med omkring 161,150 anmälda arbetslösa och minimum i juli med nära 94,700 anmälda arbetslösa.

I anledning av en av mig till arbetslöshetskommissionen riktad hemställan om uttalande angående den *omfattning, arbetslösheten kunde antagas erhålla under budgetåret 1933/1934*, har *arbetslöshetskommissionen* framhållit, att utgångsläget för år 1933 vore betydligt ogynnsammare än för år 1932, nämligen cirka 189,000 anmälda i januari 1933 mot cirka 103,000 i januari 1932. Kommissionen antager på grund härav, att 1933 års genomsnittssiffra skall komma att ligga betydligt högre än den nyss för år 1932 angivna, och att arbetslösheten sålunda i vart fall under större delen av nästa budgetår skall visa betydligt högre siffror än under det löpande. Approximativt har den anmälda genomsnittliga arbetslösheten per månad under budgetåret 1933/1934 synts kommissionen böra uppskattas till cirka 150,000 personer.

Vad angår behovet av medel för *utförande av reservarbeten*, får jag erinra om mina uttalanden i propositionen angående beredskapsarbeten (propositionen nr 211 sid. 88 ff.). I fråga om de statliga reservarbetena anförde jag huvudsakligen, att nämnda arbeten borde, i den mån så kunde ske, snarast möjligt efter den 1 juli 1933 överlåtas till statligt organ eller till vägdistrikt och kommuner, att lönerna vid kvarvarande reservarbeten från tidpunkt, som Kungl. Maj:t skulle bestämma, successivt borde bringas till överensstämmelse med de i orten gängse lönerna för ifrågavarande arbeten samt att i samband därmed de så kallade sociala förmånerna till arbetarna i princip skulle upphöra att utgå. Det borde icke vara absolut uteslutet, att nya arbeten även efter den 1 juli 1933 upptoges av arbetslöshetskommissionen. De statskommunala arbetena skulle övertagas av vederbörande kommuner, dock att arbeten, vilka kommunerna icke vore villiga att slutföra i annan form än den nu tillämpade, borde fortsättas under nuvarande villkor endast med den jämkningen, att villkoret om reservarbetarlön bortfölle och utfästelsen om statsbidrag jämkades i förhållande därtill. I annat sammanhang yttrade jag (sid. 126), att det enligt min mening icke borde vara uteslutet att av anslaget till beredskapsarbeten ställa visst belopp till förfogande även för arbetslöshetskommissionen för utförande eller fullföljande av statliga arbeten i enlighet med de ändrade grunder, som förordats beträffande kommissionens verksamhet efter ingången av nästa budgetår. I vad mån en sådan överföring kunde befinnas nödvändig, komme uppenbarligen framför allt att bliva beroende på den takt, i vilken det lyckades att få till stånd beredskapsarbeten enligt det nya systemet.

Hos arbetslöshetskommissionen har jag begärt upplysning om storleken av det belopp, kommissionen beräknar för avveckling av reservarbetena i enlighet med de i propositionen nr 211 angivna riktlinjerna. I anledning härav har kommissionen meddelat följande.

Uppskattningsvis torde arbetsstyrkan vid de statliga reservarbetena den 30 nästinstundande juni komma att uppgå till i runt tal 20,000 man. Om härifrån eliminerades det antal av cirka 2,000 arbetare, som vid halvårsskiftet antoges hava sysselsättning vid av kommissionen utförda arbeten åt domänstyrelsen och andra statliga myndigheter, och vilket antal arbetare till följd av beredskapslinjens genomförande efter den 1 juli icke längre komme att kvarstå såsom reservarbetare i detta uttrycks nuvarande bemärkelse,

skulle vid det nya budgetårets ingång i runt tal 18,000 man komma att vara placerade vid sådana arbeten, som vore ämnade att utföras av kommissionen åt vägstyrelser och diverse andra uppdragsgivare än statliga myndigheter. Under större delen av budgetåret torde det, med hänsyn till gällande kontrakt mellan kommissionen och dess nuvarande uppdragsgivare ävensom vissa andra förhållanden, icke bliva möjligt att nämnvärt nedbringa denna arbetsstyrka. Densamma kunde dock beräknas komma att successivt minskas under utvecklingens gång ned till inemot hälften av antalet anställda vid budgetårets början. Förbises finge härvid icke, att arbetsstyrkan under vintermånaderna måhända måste av rent tekniska skäl bliva avsevärt lägre än under övriga delar av året, varigenom den i det följande angivna genomsnittssiffran 15,000 bleve för hög, eftersom även kommissionen under avvecklingsskedet syntes bliva nödsakad att bedriva sina arbeten under beaktande av vanliga entreprenörssynpunkter, såvida Kungl. Maj:t icke funne gott föreskriva vissa modifikationer härutinnan i anseende till angelägenheten av de sociala momentens beaktande även under avvecklingstiden.

Efter en summarisk beräkning skulle den genomsnittliga arbetsstyrkan under hela budgetåret 1933/1934 komma att uppgå till 15,000 man. Med utgångspunkt härifrån och en beräknad bruttokostnad av 12 kronor per dagsverke samt 24 arbetsdagar i månaden om 8 timmar per dag, kunde kostnaderna för de av kommissionen bedrivna arbetena under nästa budgetår uppskattas till 51,840,000 kronor. Vid nämnda preliminära fixering av dagsverkskostnaden hade hänsyn tagits till, å ena sidan, att lönen från den 1 juli 1933 skulle bliva den öppna marknadens och, å andra sidan, att sådana kostnader icke längre skulle ifrågakomma, som hänförde sig till olika slags sociala förmåner. Materialkostnaderna hade givetvis medtagits i kalkylen.

I totalsumman hade icke inlagts något särskilt belopp för sådana arbeten, som kommissionen kunde tänkas komma att engagera sig för efter den 1 juli 1933, enär omfattningen av dylika åtaganden och därmed förbundna kostnader för närvarande undandroge sig varje bedömande. Skulle emellertid visst belopp även beräknas därför, torde den angivna siffran lämpligen böra höjas med cirka 1,000,000 kronor, varigenom sålunda totalkostnaden för de i kommissionens regi bedrivna arbetena under nästa budgetår komme att stanna vid siffran 53 miljoner kronor.

Till belysande av medelsbehovet för *kontantunderstödsverksamheten* må meddelas följande uppgifter för tiden oktober 1932—januari 1933 angående dels antalet hjälpsökande, dels antalet hjälpta, fördelade alltefter det sätt, på vilket hjälp beretts.

Tidpunkt (avser den sista i varje månad)	Hela antalet *hjälpsökande* arbetslösa	Antalet i *statliga* reservarbeten sysselsatta	Antalet i *statskommunala* reservarbeten sysselsatta	Antalet arbetslösa uppbärande *statligt* understöd	Antalet i *kommunala* reservarbeten anställda	Antalet arbetslösa uppbärande enbart *kommunalt* understöd
1932:						
oktober . . .	123,584	16,055	7,418	22,275	10,744	5,897
november . .	146,981	15,713	7,975	28,269	12,689	7,688
december . .	161,155	14,590	8,494	35,475	13,481	10,238
1933:						
januari . . .	189,225	16,253	8,483	43,110	16,785	20,213

Av de för januari månad hjälpsökande 189,225 arbetslösa bistod staten sålunda å arbetslinjen 24,736 och å understödslinjen 43,110. Då kommunerna beredde hjälp åt tillhopa 36,998, uppgick hela antalet hjälpta till 104,844. De, som lämnats utan varje arbetslöshetshjälp, utgjorde följaktligen icke mindre än 84,381 personer.

Under de i tablån angivna fyra månaderna har arbetslöshetskommissionen i statsbidrag till kontantunderstöd utbetalat respektive 763,290, 719,380, 783,808 och 1,063,796 kronor. Att märka är emellertid, att dessa belopp icke utgöra de statsbidrag till kontantunderstöd, vartill kommunerna äro berättigade *för* ifrågavarande månader, utan de *under* månaderna utbetalade statsbidragen. Statsbidraget till kontantunderstödet har under de tre månaderna december 1932—februari 1933 i genomsnitt per arbetslös och dag utgjort 1 krona 45 öre. Kommunandelen utgjorde i genomsnitt 84 öre, vadan understödet i dess helhet uppgick till 2 kronor 29 öre per arbetslös och dag.

Till ledning för beräkning av det belopp, som erfordras till *löner åt lärare vid kurser för arbetslösa,* må nämnas, att arbetslöshetskommissionen i sina »råd och anvisningar» framhållit, att kurserna ej böra omfatta längre tid än tre månader, att antalet undervisningstimmar per vecka bör uppgå till omkring 25 och i allt fall ej understiga 20 samt att lärararvodena i regel torde böra utgå med 2 à 5 kronor per timme, undantagsvis högre. För närvarande deltaga omkring 8,000 arbetslösa i dessa kurser.

Arbetslöshetskommissionen har meddelat, att om kursverksamheten under nästa budgetår komme att hava samma omfattning som för närvarande och kurserna anordnades i samma former och under i övrigt de förutsättningar, som nu tillämpades, verksamheten torde draga en kostnad av cirka $^1/_2$ miljon kronor. Därest man åter utginge ifrån att kursverksamhet bedreves enligt nu gällande villkor men för cirka 15,000 deltagare och att varje deltagare åtnjöte undervisning under cirka fem månader, torde kostnaden härför böra angivas till cirka 1 $^1/_2$ miljon kronor. Kommissionen har framhållit, att dessa beräkningar vore grundade på den förutsättningen, att kommunerna komme att göra framställningar om kursverksamhets anordnande.

I fråga om medelsbehovet för *hyreshjälpverksamheten* må nämnas, att 200,000 kronor ställts till arbetslöshetskommissionens förfogande för bedrivande av hyreshjälpverksamhet under första kvartalet av innevarande år samt att kommissionen i skrivelse den 10 mars 1933 hemställt om anvisande av 250,000 kronor för samma verksamhet under andra kvartalet.

Vad angår *de sociala förmånerna åt arbetarna vid arbeten för arbetslösa* får jag erinra, att jag i propositionen nr 211 rörande beredskapsarbeten uttalat (sid. 66), att kommunerna borde kunna bestrida de tillskott till lönerna, motsvarande de nuvarande hyresbidragen och ortstilläggen, som eventuellt skulle utgå till sådana arbetare, vilka vore bosatta på orter med högre lönenivå men nödgades taga arbete vid beredskapsarbeten, förlagda till orter med lägre lönenivå. Jag yttrade emellertid jämväl, att om erfarenheten under nästa vinter

skulle visa, att jag här missräknat mig i fråga om de bördor dylika tillskott kunde åsamka kommunerna, Kungl. Maj:t torde kunna erhålla rätt att från anslaget till arbetslöshetens bekämpande få ersätta vederbörande kommuner. Vidare har jag i nämnda proposition (sid. 89) framhållit, att arbetare vid reservarbeten, som av en eller annan anledning med hänsyn till omläggningen av arbetena ville lämna sitt arbete, uppenbarligen borde komma i åtnjutande av samma förmån av fri hemresa, som för närvarande gällde i vissa fall.

Rörande *arbetslöshetskommissionens administrationskostnader* för nästa budgetår får jag erinra, att kommissionens verksamhet under nämnda år skall begränsas till att avse slutförandet av den nuvarande arbetslinjen. Kommissionen har meddelat mig, att storleken av dessa kostnader kunna skattas till $^1/_2$ miljon kronor, därvid kommissionen framhållit, att beräkningen är förenad med stora vanskligheter.

Kostnaderna för arbetslöshetsutredningen hava för innevarande budgetår beräknats till 50,000 kronor. Den 20 januari 1933 har Kungl. Maj:t medgivit, att utredningens arbete må fortgå tills vidare intill utgången av år 1933.

Departementschefen.

En uppskattning av medelsbehovet för här ifrågavarande olika ändamål möter självfallet de största svårigheter. Redan den grundläggande faktorn för anslagsberäkningen, nämligen arbetslöshetens omfattning under budgetåret 1933/1934, beror av så många och svårbedömda förhållanden, att endast en mycket ungefärlig uppskattning lärer kunna åstadkommas. Den av arbetslöshetskommissionen angivna siffran å antalet anmälda arbetslösa i genomsnitt per månad, 150,000, anser jag mig emellertid kunna godtaga såsom motsvarande antalet av dem, vilka icke utan åtgärder från det allmännas sida kunna erhålla arbete.

För utförandet under budgetåret 1933/1934 — under vilket år arbetslöshetskommissionens verksamhet är avsedd att i huvudsak avvecklas — av reservarbeten, som kontrakterats före den 1 juli 1933, har kommissionen räknat med omkring 52 miljoner kronor, vartill eventuellt skulle komma ett belopp av förslagsvis 1 miljon kronor, för den händelse nya arbeten skulle enligt Kungl. Maj:ts beslut upptagas av kommissionen efter den 1 juli 1933. Förstnämnda siffra är enligt min mening för hög. Kommissionen uppskattar arbetsstyrkan vid de statliga reservarbetena den 30 instundande juni till 20,000 man, varav emellertid 2,000 beräknas vara sysselsatta vid arbeten, som skulle överföras till beredskapsarbeten, utförda åt statliga myndigheter. Att med utgångspunkt från en arbetsstyrka vid avvecklingsårets början av 18,000 man vid de återstående arbetena antaga, att arbetsstyrkan i genomsnitt under året skall utgöra 15,000 man, innebär efter min uppfattning, att avvecklingen beräknas ske i alltför långsamt tempo. Jag anser mig kunna räkna med en genomsnittlig arbetsstyrka under året av högst 12,000 man, detta särskilt med hänsyn till att jag utgår från att vägstyrelser och kommuner tidigare och i större utsträckning än vad kommissionen synes antaga skola själva övertaga arbeten. Vid denna uppskattning har jag utgått från att vid de kvarstående reservarbetena,

liksom vid de föreslagna beredskapsarbetena, förkortad arbetstid i regel bör tillämpas och antalet arbetsdagar per arbetare sålunda beräknas till 300 om året vid en arbetstid av 40 timmar i veckan, vilket motsvarar 250 arbetsdagar per arbetare om året vid en arbetstid av 48 timmar i veckan.

Vad därefter angår den av kommissionen beräknade bruttokostnaden per dagsverke, 12 kronor, kan jag ej heller godtaga denna kalkyl. I den till propositionen nr 211 fogade bilagan L finnes intaget ett sammandrag av kostnaderna för arbetslöshetskommissionens centralförvaltning och arbetsplatser under tiden juli—oktober 1932 (se propositionen nr 211, bilagor sid. 342). Enligt detta sammandrag belöpte sig kommissionens bruttokostnad för centralförvaltning och arbetsplatser under nämnda tid till 6 kronor 84 öre per arbetsdag. Av nämnda belopp uppgingo arbetslönerna å arbetsplatserna till 4 kronor 38 öre per arbetsdag och arbetarnas förmåner till 50 öre per arbetsdag. Kostnaderna i övrigt, inbegripna materialkostnaderna, utgjorde således 1 krona 96 öre per arbetsdag. Såsom förut erinrats skall i samband med genomförandet av arbetsanskaffningsprogrammet den förändringen vid reservarbetena inträda, att arbetslönerna från tidpunkt efter den 1 juli 1933, som Kungl. Maj:t bestämmer, successivt skola bringas till överensstämmelse med de i orten gängse lönerna för ifrågavarande arbeten och de sociala förmånerna i samband därmed principiellt upphöra att utgå. Vid beredskapsarbetena har arbetsförtjänsten uppskattats till genomsnittligt 6 kronor 50 öre à 7 kronor 50 öre per man och dag (se propositionen nr 211 sid. 50 samt bilagorna sid. 268), och det torde icke vara rimligt att vid reservarbetena beräkna dagsförtjänsten till mer än sistnämnda belopp. Nyssberörda omläggning av reservarbetena kan icke föranleda någon förändring av arbetslöshetskommissionens kostnader för den centrala ledningen eller andra dess utgifter å arbetsplatserna än löner och förmåner till arbetarna. Per arbetsdag räknat kan däremot kostnaden för den centrala ledningen på grund av verksamhetens minskade omfattning antagas bliva något högre. Med hänsyn till nu nämnda omständigheter skulle kostnaderna för de statliga reservarbetena under nästa budgetår kunna uppskattas till omkring (1.96 + 7.50) 9 kronor 46 öre, vilket belopp till vinnande av en säkerhetsmarginal synes mig lämpligen böra avrundas uppåt till 10 kronor.

I enlighet med nu angivna grunder uppskattar jag arbetslöshetskommissionens kostnader för de statliga reservarbetena under nästa budgetår till i runt tal (12,000 × 250 × 10) 30 miljoner kronor. Skulle denna beräkning emellertid icke hålla streck utan genomsnittliga antalet arbetare under året bliva större än jag här antagit, innebär ju detta icke annat än att viss del av det hjälpbehov genom arbetslinjen, för vilket beredskapsanslaget avsetts, tillgodoses genom reservarbeten. På sätt jag anfört i propositionen nr 211 (sid. 126) torde därför Kungl. Maj:t böra äga att av de till beredskapsarbeten anvisade medlen använda det belopp, som ytterligare erfordras för slutförandet av reservarbetena. Det motsvarande lärer böra gälla, för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna nödigt förordna om upptagande av något arbete genom arbetslöshetskommissionen efter den 1 juli 1933; något belopp har därför icke här beräknats för sådana arbeten. I samband härmed må erinras om mitt uttalande i nyssnämnda

proposition (sid. 88), att det synes mig ligga i sakens natur, att de arbetsföretag, som redan påbörjats till arbetslöshetens bekämpande, fortfarande skola utnyttjas för detta ändamål.

De kostnader, som under nästa budgetår må uppkomma för staten för slutförandet av de statskommunala arbetena i nuvarande former, torde kunna antagas bliva jämförelsevis obetydliga, och något särskilt belopp lärer icke behöva beräknas för ändamålet. Vad jag nyss anfört rörande möjligheten att om så erfordras använda beredskapsanslaget för avvecklingen av de statliga reservarbetena torde böra äga tillämpning jämväl beträffande de statskommunala arbetena.

Vad härefter angår behovet av medel för kontantunderstödsverksamheten har jag som nämnts uppskattat antalet av dem, som under nästa budgetår icke utan åtgärder från det allmännas sida kunna erhålla arbete, till i genomsnitt 150,000 per månad. Ett genomförande av förslaget rörande beredskapsarbeten torde, på sätt jag anfört i propositionen nr 211 (sid. 51), under nämnda budgetår leda till sysselsättning för ett antal arbetare, som genomsnittligt icke bör komma att understiga 90,000 per månad. Antalet vid reservarbeten sysselsatta har jag i det föregående antagit utgöra i medeltal 12,000. Sammanlagt kan arbetslinjens genomförande alltså beräknas under budgetåret medföra arbete åt något över 100,000 man, varvid emellertid är att beakta, att särskilt bland dem, som indirekt erhålla sysselsättning genom beredskapsarbetena, kunna tänkas komma att i någon mån ingå arbetare, som icke innefattas i nyssnämnda siffra 150,000. Vid beräkningen av det antal arbetslösa, som komma i fråga till erhållande av kontantunderstöd med statsbidrag, bör hänsyn tagas dels till den ökning i arbetstillfällen, som kan väntas uppstå genom den av beredskapsanordningen föranledda ökade köpkraften hos ett mycket betydande antal arbetare, dels ock till den omständigheten, att vissa kommuner även under nästa budgetår kunna komma att bereda arbetslöshetshjälp utan statsbidrag. Följaktligen torde man icke behöva räkna med statsbidrag till understöd åt så många arbetslösa som 50,000. För min del anser jag mig kunna uppskatta deras antal till 40,000. Storleken av statsbidraget, räknat per arbetslös och år, uppskattar jag till 500 kronor. Medelsbehovet för kontantunderstödsverksamheten skulle alltså för nästa budgetår uppgå till (40,000 × 500) 20 miljoner kronor.

Kursverksamheten för arbetslösa, särskilt för ungdomen, synes mig böra i största möjliga omfattning utvidgas. Denna verksamhet utgör för visso, rätt bedriven, ett värdefullt medel till motverkande av de vådor, arbetslösheten medför för de unga, samtidigt som den bereder dem ökad möjlighet att vinna sin försörjning. Med hänsyn härtill och då jag anser mig kunna räkna med att kommuner i erforderlig omfattning skola göra framställning om anordnandet av kurser, vill jag förorda, att ett belopp av 1 $^1/_2$ miljon kronor upptages för detta ändamål.

För bedrivande av hyreshjälpverksamhet under första kvartalet av innevarande år har Kungl. Maj:t som nämnts ställt 200,000 kronor till arbetslöshetskommissionens förfogande, och kommissionen har begärt 250,000 kronor för

andra kvartalet. Då, särskilt med hänsyn till arbetslöshetens långvarighet, behov av hyreshjälp kan väntas föreligga i stor omfattning, detta även bland dem, som åtnjuta kontantunderstöd, samt en fortsatt försämring av kommunernas ekonomi torde vara att befara, kan en utvidgning av statens understödjande verksamhet i förevarande hänseende bliva av nöden. På grund härav synes mig ett belopp av 1 $^1/_2$ miljon kronor böra för ändamålet upptagas för nästa budgetår.

För att — i anslutning till förut återgivna uttalande — bereda Kungl. Maj:t möjlighet att ersätta kommuner deras kostnader för eventuellt beviljade sociala förmåner åt arbetare vid arbeten för arbetslösa torde ett belopp av 1 miljon kronor böra beräknas för nästa budgetår.

Arbetslöshetskommissionens uppskattning av administrationskostnaderna för nästa budgetår till $^1/_2$ miljon kronor anser jag mig kunna biträda.

För slutförandet av arbetslöshetsutredningens arbete, inklusive tryckningskostnader, synes kunna beräknas ett belopp av 35,000 kronor.

I överensstämmelse med vad här anförts skulle medelsbehovet för nu omförmälda ändamål för nästa budgetår böra angivas till (30,000,000 + 20,000,000 + 1,500,000 + 1,500,000 + 1,000,000 + 500,000 + 35,000) 54,535,000 kronor.

Enligt vad jag inhämtat, beräknar arbetslöshetskommissionen, att ett belopp av 22 miljoner kronor den 1 juli 1933 skall återstå av de för löpande budgetår beviljade medlen till arbetslöshetens bekämpande. I berörda summa ingår icke vad som vid nämnda budgetårs utgång kan beräknas motsvara utestående fordringar och inventariers bokförda värde. Detta betydande överskott beror uppenbarligen därpå, att antalet arbetslösa, som erhållit eller väntas erhålla hjälp under första halvåret 1933, väsentligen understiger det antal, med vilket jag kalkylerade i propositionen nr 2.

För nästa budgetår skulle på grund härav, jämväl med beaktande av behovet av så kallad medelsreserv, erfordras (54,535,000—22,000,000) 32,535,000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningen torde nämnda belopp böra avrundas uppåt till 35,000,000 kronor eller det i statsverkspropositionen preliminärt beräknade beloppet.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 35,000,000 kronor,

dels ock godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för anslagets användning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-

Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Karlholm.

Bilaga.

V. P. M.

till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Utredningens tillkomst.

I skrivelse den 17 april 1931, nr 8 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar, dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner anhöll riksdagen under punkt 253 i anledning av en i ämnet väckt motion (II: 140), att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa utredning rörande utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning, ävensom för riksdagen framlägga berörda utredning och det förslag, vartill densamma kan giva anledning.

Riksdagen anförde därvid bland annat följande: Vad angår motionärernas hemställan om utredning rörande utvidgning av yrkesutbildningsanstalterna med särskild hänsyn till arbetslös ungdom, anser riksdagen, att den rådande arbetslösheten bland ungdomen måste betraktas såsom en allvarlig samhällsfara, vars skadeverkningar statsmakterna hava all anledning att söka med lämpliga medel avvärja eller minska. Ett sådant lämpligt medel utgör otvivelaktigt beredandet i största möjliga utsträckning åt denna ungdom utan yrkesanställning av ökade möjligheter till förkovran inom yrkena. Om rätta sättet att vinna detta mål är en utvidgning av ifrågavarande anstalter eller syftet bättre vinnes på någon annan väg, därom kan riksdagen icke nu yttra sig. I varje fall synes under nuvarande förhållanden i hög grad påkallat, att en utredning skyndsamt äger rum rörande utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning.

Vidare anhöll riksdagen i skrivelse den 20 maj 1931, nr 223, angående en förbättrad arbetsförmedling för ungdom m. m., om utredning angående möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation.

Riksdagen anförde till stöd för sistberörda framställning bland annat följande: Uti skrivelse den 14 januari 1931 till statsrådet och chefen för socialdepartementet har Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund gjort framställning om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. I denna skrivelse, varför redogörelse lämnats i Kungl. Maj:ts proposition nr 201, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten, har särskilt framhållits önskvärdheten bland

annat av att för ungdomens vidkommande arbetsförmedlingen göres mera effektiv. Över denna framställning hava sedermera, på sätt av nyssberörda proposition framgår, avgivits infordrade utlåtanden av bland andra arbetslöshetskommissionen den 13 mars 1931 och socialstyrelsen den 18 mars 1931. I båda dessa utlåtanden har framhållits förutom vikten av att den arbetslösa ungdomen beredes tillfälle till yrkesutbildning, betydelsen av anordnandet av en förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år. Riksdagen vill också hänvisa till vad statsrådet och chefen för socialdepartementet i sitt yttrande till berörda proposition uttalat i ämnet. Av det anförda framgår, att den nu rådande starka arbetslösheten bland ungdomen allmänt erkännes vara ett synnerligen allvarligt samhällsont, med vilket det är av största vikt, att statsmakterna snarast söka att komma till rätta. Genom sitt beslut i anledning av motionen II: 140 har även riksdagen vidtagit *en* åtgärd i sådant syfte. Enligt arbetslöshetskommissionens mening är det emellertid av stor betydelse, att ökade utbildningsmöjligheter för ungdom — vartill riksdagens nämnda beslut siktar — kompletteras med en förbättrad arbetsförmedling för unga personer över 18 år. Önskvärdheten härav har även kommit till uttryck i socialstyrelsens åberopade utlåtande. Inom riksdagen har visserligen yppats viss tveksamhet rörande möjligheterna att genom här avsedda åtgärder kunna vinna det åsyftade resultatet, enär ju ungdomsarbetslösheten liksom arbetslöshet i allmänhet ytterst bottnar i brist på arbetstillfällen, som ej kan avhjälpas vare sig genom yrkesutbildning eller en förbättrad arbetsförmedling. Med hänsyn till den utomordentliga vikten av att ungdomsarbetslösheten på allt sätt bekämpas, synas emellertid alla de vägar böra undersökas, som kunna tänkas vara framkomliga, varför riksdagen håller före, att den föreslagna utredningen om en förbättrad arbetsförmedling för här avsedda ungdom bör komma till stånd. Den omständigheten, att den föreliggande frågan delvis sammanhänger med andra under utredning varande spörsmål angående arbetslösheten, synes icke böra utgöra hinder för att den upptages till övervägande särskilt för sig. Skulle nämligen frågan komma att behandlas endast såsom en detalj i det synnerligen omfattande utredningsarbete, som för närvarande pågår beträffande arbetslösheten, torde någon åtgärd i avsett syfte icke kunna förväntas inom rimlig tid.

I anledning av dessa skrivelser bemyndigade Kungl. Maj:t den 12 juni 1931 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågorna rörande utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning samt angående möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation.

Såsom sakkunniga tillkallade dåvarande departementschefen den 1 juli 1931 t. f. byråchefen i socialstyrelsen Rudolf Kurt Ansgar Bergström, rektorn vid Bergslagets praktiska skolor Gösta Jakob Ekelöf, ledamoten av riksdagens andra kammare, kyrkoherden Johan Adolf Bertil Mogård, leda-

moten av riksdagens andra kammare, rektorn Gustav Adolf Mosesson och ombudsmannen hos järnbruksförbundet Karl Knutsson Wistrand. Åt Mosesson uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

Den 15 september 1931 uppdrogs åt Bergström att tillika tjänstgöra som sekreterare åt de sakkunniga.

Sedan Bergström på därom gjord ansökan den 20 september 1932 entledigats från omförmälda sakkunnig- och sekreterareuppdrag, tillkallades samma dag såsom sakkunnig ledamoten av riksdagens andra kammare, undervisningsrådet och ledamoten av skolöverstyrelsen Arthur Natanael Thomson. Åt Thomson uppdrogs tillika att tjänstgöra såsom sekreterare åt de sakkunniga.

De sakkunniga hava antagit benämningen *ungdomsarbetslöshetssakkunniga.*

De sakkunnigas P. M. av den 17 november 1931.

De sakkunniga vilja till en början erinra därom, att de den 17 november 1931 i en till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet avgiven V. P. M. föreslagit vissa åtgärder för omedelbart lindrande av verkningarna utav arbetslösheten bland ungdom. I sagda P. M. framhöllo de sakkunniga — vilka tidigare under hand anmält sig då ännu icke vara i tillfälle att avgiva slutligt förslag till sådana åtgärder, som sakkunniguppdraget åsyftade — att den för det dåvarande relativt omfattande och till synes alltfort växande arbetslösheten i allt större utsträckning hotade att drabba ungdomen. De sakkunniga hade därför velat preliminärt bringa vissa åtgärder under departementschefens övervägande, åtgärder vilka torde kunna förverkligas redan under den då instundande vintern utan riksdagens särskilda hörande. Dessa åtgärder åsyftade att med anlitande av medel ur arbetslöshetsanslaget i vidgad omfattning bereda arbetslös ungdom tillfälle att förkovra sina insikter och färdigheter och att därunder, i mån av behov, bereda dem livets nödtorft i form av arbetslöshetshjälp. De sakkunniga framlade i nämnda P. M. förslag till en sådan utvidgad kursverksamhet med statsbidrag från arbetslöshetskommissionen.

Innebörden av de sakkunnigas uppdrag.

Då de sakkunniga nu gå att avgiva slutligt yttrande beträffande en del av det åt dem lämnade uppdraget, vilja de till en början betona detta uppdrags begränsade natur. Åt de sakkunniga har sålunda icke uppdragits att utreda ungdomsarbetslöshetsproblemet i hela dess vidd. Inom de sakkunnigas uppdrag faller alltså icke frågan om orsakerna till sagda arbetslöshet överhuvud taget, ej heller spörsmålet om samtliga de åtgärder, som skulle kunna motverka uppkomsten av eller lindra verkningarna av ungdomsarbetslösheten. Exempelvis må nämnas, att det icke legat inom området för de sakkunnigas uppdrag att undersöka, huruvida en förlängning av den obligatoriska skoltiden icke vore ett av de effektivaste medlen att minska ungdomsarbetslösheten.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang även erinra om riksdagens ovannämnda uttalande i den skrivelse, vari riksdagen begärde den utredning rörande förbättrad arbetsförmedling, de sakkuninga ha att verkställa. De sakkunniga finna i likhet med riksdagen, att tveksamhet kan råda rörande möj-

ligheten att genom sådana åtgärder som dem, den då ifrågasatta utredningen skulle omfatta, kunna vinna det åsyftade resultatet, enär ju ungdomsarbetslösheten liksom arbetslöshet i allmänhet bottnar i brist på arbetstillfällen, som ej kan avhjälpas vare sig genom yrkesutbildning eller en förbättrad arbetsförmedling. Det har emellertid icke legat inom området för de sakkunnigas uppdrag att undersöka möjligheterna att mera direkt bereda arbete åt de unga arbetslösa.

De sakkunnigas uppdrag har begränsats till utredning av *dels* spörsmålet om utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdom för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning, *dels* frågan om möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation.

Innebörden av det nu avgivna utlåtandet.

Vid fullgörandet av det på angivet sätt begränsade uppdraget ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att de två spörsmål, uppdraget omfattar, i viss mån sammanhänga med varandra. De sakkunniga ha därför haft för avsikt att i ett sammanhang avgiva utlåtande beträffande båda de nämnda spörsmålen. Då de sakkunniga nu ansett sig böra frångå denna plan för att — fastän de icke hunnit slutföra utredningsuppdraget, i vad detta avser yrkesutbildning — redan nu avgiva utlåtande ifråga om arbetsförmedling, beror detta på följande förhållande.

I den P. M. rörande frivillig arbetslöshetsförsäkring m. m., vilken avgivits av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring, ingå även vissa förslag till väsentlig utvidgning av den offentliga arbetsförmedlingen och delvis till förändring av bestämmelserna rörande denna. Såsom ungdomsarbetslöshetssakkunniga nedan skola visa, beröra emellertid dessa förslag även de spörsmål rörande arbetsförmedlingen, vilka falla inom de sakkunnigas uppdrag. Med hänsyn härtill och då proposition till innevarande års riksdag i anslutning till nämnda förslag torde vara att förvänta, ha de sakkunniga ansett sig böra nu avgiva utlåtande rörande det åt dem i nämnda avseende lämnade uppdraget.

Historik.

Att åtgärder för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom ingå som viktiga delar av den offentliga arbetsförmedlingens uppgifter, har alltifrån dennas tillkomst stått klart. Sålunda berördes detta spörsmål redan i den proposition (1906: 116), varigenom frågan om anslag till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket första gången bragtes under riksdagens prövning. Föredragande departementschefen anförde i det till sagda proposition fogade statsrådsprotokollet bland annat följande: »Den kännedom om arbetsförhållandena och konjunkturerna på olika orter samt inom de särskilda yrkena, som genom arbetsförmedlingsanstalternas registreringssystem kan vid varje tidpunkt erhållas, bör särskilt bliva av betydelse för avhjälpandet av de allt större svårigheter, som möta det uppväxande släktet vid valet av levnadsbana. Liksom i vissa andra länder bör det därför även hos oss bliva en viktig uppgift att genom en i

lämpliga former anordnad lärlingsanvisning regelbundet tillföra yrkena ett passande tillskott av de från folkskolorna utgående barnen. Genom systematisk observation av arbetsförhållandena kunna ock anstalterna i viss mån bidraga till lösningen av den för samhället liksom för den enskilde utomordentligt viktiga frågan om arbetskraftens rätta fördelning mellan olika arbetsområden.» (s. 38.)

Visserligen infördes till en början i kungörelsen om statsbidrag till arbetsförmedlingen ingen särskild bestämmelse om denna s. k. ungdomsförmedling. Men då en av de grundläggande förutsättningarna för statsbidrag kom att bli, att förmedlingen skulle avse allt slags arbete, innebar detta givetvis, att förmedling även skulle ske av arbete åt ungdom. Alltifrån början ha också alla den offentliga arbetsförmedlingens kontor och ombud stått den arbetssökande ungdomen till tjänst i enlighet med de riktlinjer för denna verksamhet, vilka angåvos i ovannämnda departementschefsuttalande. Den egentliga ungdomsförmedlingen, d. v. s. arbetsförmedling för ungdom under 18 år, förutsatte emellertid, därest den skulle göras verkligt effektiv, dels samarbete mellan skola och arbetsförmedling, dels specialanordningar inom den senare. I viss mån ha också åtgärder i dessa hänseenden sedermera vidtagits. Sålunda innehåller § 10 av 1918 års fortsättningsskolestadga (Svensk författningssamling nr 1001) följande föreskrift: »I samband med arbetet i fortsättningsskolan bör åt lärjungarna givas behövlig ledning för val av yrke, varjämte lämpliga åtgärder böra vidtagas, för att skolan i samförstånd med den offentliga arbetsförmedlingens organ må kunna medverka till lärjungarnas anställande inom de arbetsområden, för vilka de kunna antagas äga de bästa förutsättningarna.»

Det skulle emellertid dröja länge, innan inom arbetsförmedlingen specialanordningar med hänsyn till förmedling av arbete åt ungdom kommo till stånd. Den första s. k. ungdomsförmedlingen (i Stockholm) upprättades år 1924, och år 1928 framfördes i statsverkspropositionen (femte huvudtiteln sid. 14 ff.) förslag till speciella åtgärder inom arbetsförmedlingen för yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom. Framställningen hade föranletts av ett utav kommerskollegium, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen gemensamt den 10 mars 1927 avgivet utlåtande i lärlingsfrågan (tryckt i Sociala meddelanden 1927, h. 4 sid. 259 ff.) samt en underdånig skrivelse från socialstyrelsen den 13 december 1927. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle åtgärder för arbetsförmedling och vägledning vid yrkesval för ungdom i statsbidragshänseende jämställas med vissa av arbetsförmedlingen omhänderhavda specialuppgifter. Med hänsyn till att anordningen närmast skulle ha karaktären av försök, föreslogs dock, att högst 10,000 kronor skulle få användas för ändamålet. Riksdagen biföll förslaget. De sålunda beslutade förändringarna i fråga om statsbidrag till arbetsförmedlingen meddelades genom kungörelse (nr 193) den 8 juni 1928, vari föreskrevs, att statsunderstöd kunde med ett sammanlagt belopp av högst 10,000 kronor utgå »till bestridande av kostnaderna för särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom».

Genom beslut vid 1931 års riksdag borttogs i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag maximeringen av anslaget (kungörelsen, nr 99, den 15 maj 1931). Någon större omfattning har dock den särskilda ungdomsförmedlingen hittills ej erhållit. Vid slutet av år 1932 förefunnos särskilda anordningar för yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom vid ett tiotal arbetsförmedlingar, av vilka 2 upprättat fasta, fristående ungdomsförmedlingar. Närmare anvisningar för verksamheten och för samarbetet mellan arbetsförmedling och skola ha givits genom en av socialstyrelsen och skolöverstyrelsen i april 1929 gemensamt utfärdad cirkulärskrivelse.

Såsom framgår av den här lämnade redogörelsen, kan enligt gällande statsbidragsbestämmelser (senaste lydelse: kungörelsen, nr 99, den 15 maj 1931) särskilt statsunderstöd utgå till arbetsförmedlingsanstalt »för bestridande av kostnaderna — — — för de särskilda anordningar, som vidtagits — — — för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom». Ehuru detta icke utsagts, torde av det ovan anförda framgå, att med ungdom i detta fall endast avses personer *under* 18 år.

Vad beträffar av arbetsförmedling vidtagna speciella anordningar med hänsyn till ungdom *över* 18 år, kan emellertid i *ett* fall särskilt statsbidrag utgå, nämligen för speciella anordningar, som vidtagits för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén eller marinen efter avslutad militärtjänstgöring. Liksom frågan om den egentliga ungdomsförmedlingen var även nu föreliggande spörsmål föremål för uppmärksamhet, redan då frågan om statsbidrag till arbetsförmedlingen första gången underställdes riksdagens prövning. Sålunda framhöll föredragande departementschefen i det till propositionen i ämnet fogade statsrådsprotokollet (1906: 116 sid. 37), att behovet av lämpliga anordningar för arbetsförmedling syntes särskilt framträdande med avseende å de värnpliktiga, som efter övningstidens slut skulle återtaga sin borgerliga verksamhet. Några åtgärder från statens sida att uppmuntra till speciella anordningar inom arbetsförmedlingen i nu nämnda syfte vidtogos emellertid icke förrän vid 1914 års andra lagtima riksdag, då frågan av Kungl. Maj:t underställdes riksdagens prövning (proposition 1914 B: 154). I anledning av riksdagens därefter fattade beslut utfärdades kungörelse (nr 143) den 5 februari 1915, vari föreskrevs, att arbetsförmedlingsanstalt kunde erhålla särskilt statsbidrag »till bestridande av kostnaderna — — — för de särskilda anordningar, som vidtagits — — — för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring» (nuvarande lydelse: kungörelsen, nr 99, den 15 maj 1931). Under tiden närmast efter tillkomsten av 1915 års kungörelse företogos en del åtgärder i här berörda syfte, men med undantag för Boden torde för närvarande inom arbetsförmedlingsanstalterna specialanordningar av föreliggande slag icke förekomma i sådan omfattning, att de äro av någon egentlig betydelse.

*

Vid 1927 års arbetslöshetsräkning visade det sig, att 41.3 % av de i undersökningen medtagna arbetslösa befunno sig i en ålder av högst 25 år (6 % i ål-

dern 14—17 år, 13.6 % i åldern 18—20 år och 21.7 % i åldern 21—25 år). Den överhuvud starkast företrädda åldersgruppen utgjordes av 22-åringarna, som räknade bortåt 3,200 arbetslösa eller 5.3 % av hela antalet (c:a 60,000). I andra rummet kommo 20-åringarna med nära 3,000 arbetslösa eller 4.9 %. Att den mellanliggande årsklassen (21 år) var mindre talrikt representerad (3.8 %), berodde tydligen därpå, att en del av denna åldersklass vid tiden för arbetslöshetsräkningen var inkallad till värnpliktstjänstgöring. För varje åldersgrupp från 18 till 26 år var antalet arbetslösa över 2,000, ett antal som i övrigt icke uppnåddes av någon åldersgrupp. Ungefär en tredjedel av de arbetslösa i åldern 14—20 år hade ännu aldrig lyckats få anställning i något yrke. Problemet om arbetslösheten i nämnda åldrar syntes ha proportionsvis större räckvidd i landskommunerna och speciellt i industriorterna på landsbygden än i städerna. Om man däremot utsträckte åldersgränsen till och med 25 år, blev resultatet, att en tredjedel av storstadsklientelet tillhörde ungdomsgruppen.

I anledning av bland annat de sålunda erhållna resultaten upptogs från olika håll frågan om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Utöver vad som ovan nämnts rörande arbetsförmedling för ungdom under 18 år, åsyftade de ifrågasatta åtgärderna emellertid förbättrad yrkesutbildning, varför de sakkunniga i detta sammanhang icke skola ingå på desamma.

Spörsmålet om speciella åtgöranden från statsmakternas sida beträffande arbetsförmedling för ungdom över 18 år kom emellertid att upptagas, sedan Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund i en till statsrådet och chefen för socialdepartementet ställd skrivelse den 14 januari 1931 gjort framställning om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. I nämnda skrivelse, för vars innehåll redogörelse lämnats i proposition nr 201 till 1931 års riksdag, framförde förbundet önskvärdheten av att man dels skapade arbetstillfällen och ordnade yrkesutbildning för den arbetslösa ungdomen, dels gjorde arbetsförmedlingen för ungdomens vidkommande mera effektiv.

Över framställningen avgåvos yttranden av bland annat socialstyrelsen den 18 mars 1931 och arbetslöshetskommissionen den 13 mars 1931. I båda yttrandena, för vilkas innehåll redogörelse lämnats i ovannämnda proposition, upptogs särskilt frågan om yrkesutbildningen. Beträffande arbetsförmedlingen framhöll socialstyrelsen, att förmedlingsorganens medverkan vid motarbetande av ungdomsarbetslösheten vore av den största betydelse. Socialstyrelsen erinrade i detta sammanhang om det förslag, som av 1926 års arbetslöshetssakkunniga framlagts i syfte att förstärka den offentliga arbetsförmedlingens organisation. Enligt socialstyrelsen vore en dylik förstärkning önskvärd, men frågan härom syntes med hänsyn till dess samband med andra under utredning varande frågor angående arbetslösheten icke för närvarande kunna upptagas till behandling. Dessutom erinrade socialstyrelsen om de åtgärder, som vidtagits rörande arbetsförmedling för ungdom under 18 år. Vidare uttalade socialstyrelsen som sin mening, att man snart syntes böra till övervägande upptaga frågan, huruvida icke arbetsförmedlingsanstalterna borde utrustas med mera utvecklade och förfinade hjälpmedel än dem, som

nu stode till buds, för fyllande av deras individuellt inriktade uppgifter, särskilt i vad rörde ungdomens yrkesrådgivning.

Arbetslöshetskommissionen erinrade därom, att även den ungdom, som vore utrustad med goda fackinsikter och villig arbetshåg, kunde bli dömd till fortsatt overksamhet, om den icke bjödes möjlighet att vinna placering i produktivt arbete. Till underlättande av gynnsammare förhållanden härutinnan syntes det vara av synnerlig betydelse, att staten genomförde en förbättring av den offentliga förmedlingen av ungdomlig arbetskraft. Kommissionen sammanfattade på följande sätt sitt yttrande: »En rationellt lagd och effektivt genomförd yrkesutbildning i görligaste mån anpassad efter arbetsmarknadens olika möjligheter, kompletterad med en förbättrad arbetsförmedling för ungdomen över 18 år, synes, såvitt kommissionen kan finna, vara den väg, på vilken för närvarande bästa resultaten kunna ernås för att förhjälpa den arbetslösa ungdomen till bättre villkor.»

Frågan om åtgärder i nu nämnda syfte hade redan dessförinnan underställts 1931 års riksdags prövning genom en motion i andra kammaren (nr 143) av herr Mogård m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation.

I motionen åberopades den motivering, som av samma motionärer anförts i motion nr 140, vari bland annat följande framhållits. Av det material, som förebragtes i såväl 1927 års arbetslöshetsräkning som i ovannämnda skrivelse från Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund framginge, att ungdomsarbetslösheten vore ett problem, som allvarligt berörde både städer och landsbygd, både industri och jordbruk. Motionärerna underströko särskilt de moraliska vådorna av denna arbetslöshet och betonade, att det vore för samhället ett livsvillkor att komma till rätta med ungdomsarbetslöshetens problem. Svårigheterna inställde sig emellertid, då det gällde att anvisa gångbara framkomstvägar för att nå syftet. Ungdomens arbetslöshet vore en del av det allmänna arbetslöshetsproblemet och kunde näppeligen lösas isolerat. Ej heller torde det vara lätt att nyskapa arbetstillfällen för unga arbetare. För den ungdom, som befunne sig i åldern över 18 år, kunde väl i allmänhet de av statsmakterna uppdragna linjerna för arbetslöshetens bekämpande anses böra komma till användning. Deras effektivitet liksom humanitet i tillämpningen vore emellertid underkastade tvivel, vilka med särskild vikt kunde gälla deras tillämplighet å arbetare inom yngre ålderskategorier. Vid den verkliga tillämpningen hade det också visat sig, att de i stort sett betytt synnerligen litet i fråga om bekämpandet av ungdomsarbetslösheten. Enligt motionärernas uppfattning borde inskridandet från samhällets sida till den arbetslösa ungdomens hjälpande i stor utsträckning inriktas å åtgärder för underlättande av denna ungdoms framtida möjligheter att vinna en tryggad inkomst. Motionärerna föresloge därför ökade understöd till stipendier åt arbetslösa, som ville genomgå folkhög- och lantmannaskolor samt yrkesutbildningsanstalter. Dessutom ifrågasatte motionärerna en utvidgning av de sistnämnda anstalter-

nas verksamhet. Slutligen framhöllo motionärerna, att det torde vara av behovet påkallat att undersöka, i vad mån åtgärderna för underlättande av arbetsförmedling och anvisande av arbete åt ungdom skulle kunna utvecklas. Redan hade åtskilliga mycket värdefulla och betydelsefulla åtgärder vidtagits för att skaffa arbete åt de unga, som lämnade skolan, genom ett samarbete mellan skolmyndigheterna och arbetsförmedlingsanstalterna. Särskilt gällde detta de stora städerna. Det återstode dock åtskilligt, särskilt vad beträffade arbetsförmedling åt den ungdom, som icke kommit till arbetsförmedlingen direkt från skolan, samt ungdomen å våra bruksplatser och samhällen, varest arbetsförmedlingsanstalter i deras mera effektiva form saknades. Även i detta hänseende torde en närmare undersökning måhända kunna vara av värde vid kampen mot ungdomsarbetslösheten.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades, anförde i sitt utlåtande (nr 3) häröver — sedan utskottet bl. a. redogjort för Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbunds ovannämnda framställning samt socialstyrelsens och arbetslöshetskommissionens däröver avgivna utlåtanden — bland annat följande.

Den rådande starka arbetslösheten bland ungdomen erkändes allmänt vara ett synnerligen allvarligt samhällsont, med vilket det vore av största vikt, att statsmakterna snarast sökte att komma till rätta. Genom sitt beslut i anledning av motionen II: 140 (se ovan s. 1) hade riksdagen vidtagit *en* åtgärd i detta syfte. Enligt arbetslöshetskommissionens mening vore det emellertid av stor betydelse, att ökade utbildningsmöjligheter för ungdom — vartill riksdagens nämnda beslut siktade — kompletterades med en förbättrad arbetsförmedling för unga personer över 18 år. Önskvärdheten härav hade även kommit till uttryck i socialstyrelsens utlåtande i anledning av socialdemokratiska ungdomsförbundets ovannämnda framställning.

Inom utskottet hade visserligen yppats viss tveksamhet rörande möjligheten att genom här avsedda åtgärder kunna vinna det åsyftade resultatet, enär ju ungdomsarbetslösheten liksom arbetslöshet i allmänhet ytterst bottnade i brist på arbetstillfällen, som ej kunde avhjälpas vare sig genom yrkesutbildning eller en förbättrad arbetsförmedling. Med hänsyn till den utomordentliga vikten av att ungdomsarbetslösheten på allt sätt bekämpades, syntes emellertid alla de vägar böra undersökas, som kunde tänkas vara framkomliga, varför utskottet enats om att tillstyrka den föreslagna utredningen.

Den omständigheten, att den föreliggande frågan delvis sammanhängde med andra under utredning varande spörsmål angående arbetslösheten, syntes icke böra utgöra hinder för att den upptoges till övervägande särskilt för sig. Skulle frågan komma att behandlas endast som en detalj i det synnerligen omfattande utredningsarbete, som för närvarande påginge beträffande arbetslösheten, torde någon åtgärd i avsett syfte icke kunna förväntas inom rimlig tid.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan. Sedan därefter första kammaren till sitt första tillfälliga utskott hänvisat andra kammarens inbjudan att biträda sagda beslut, anförde nämnda utskott i sitt i anledning härav avgivna utlåtande (nr 12) följande.

Utskottet, som anslöte sig till vad andra kammarens utskott i ärendet anfört, funne det önskvärt, att arbetsförmedling åt ungdom över 18 år gåves den mest ändamålsenliga organisation. Förefintliga brister, som starkast framträdde i sådana samhällen, varest en effektiv arbetsförmedling icke inrättats, borde således snarast avhjälpas.

Sedan första kammaren bifallit utskottets hemställan att biträda andra kammarens beslut, avlät riksdagen ovan (s. 1 f.) omnämnda underdåniga skrivelse i ärendet (1931:223).

Enquête rörande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten.

De sakkunniga anordnade i september 1931 en enquête bland ett antal personer inom skolväsendet, näringslivet, fackföreningsrörelsen m. m., vilka kunde förutsättas ha haft anledning att ägna uppmärksamhet åt ungdomsarbetslösheten, med anhållan om uttalanden rörande problemet samt om eventuella uppslag till positiva åtgärder. I de inkomna svaren berördes endast i undantagsfall frågan om den offentliga arbetsförmedlingen. Ur de gjorda uttalandena vilja de sakkunniga anföra följande.

Överingenjören vid Fagersta bruk E. Wijkander framhöll, att han för sin del ej trodde mycket på att en förbättrad offentlig arbetsförmedling kunde råda bot på ungdomsarbetslösheten, i varje fall icke på landsbygden, där varje industriområde, socken eller bygd mer eller mindre blivit hänvisad till sig själv. Arbetarna själva hade också drivit det dithän, att deras sammanslutningar så långt det överhuvud taget vore möjligt sökte hindra personer såväl från annan lokalavdelning eller annat fackförbund som från annan ort, vore det även endast grannsocknen, att erhålla arbete. Ett veritabelt skråväsen, som tyvärr ofta dreves in absurdum. Det vore emellertid möjligt, att den föreslagna åtgärden skulle ha någon verkan i de större städerna.

Ombudsmannen A. Hagård i Borås erinrade om socialstyrelsens och skolöverstyrelsens ovan (s. 6) omnämnda cirkulärskrivelse till skolmyndigheter och arbetsförmedlingsanstalter och anförde därefter bland annat följande:

Det låge i sakens natur, att de i skrivelsen antydda anordningarna blivit synnerligen vagt formulerade, då ämbetsverken hade givit sig ut på ett område, som för svenska förhållanden var nytt och oprövat. Det föreföll, som om denna uppfattning fortplantat sig till dem, det närmast skulle åligga att omsätta de lämnade anvisningarna i praktiken. Det kunde icke förnekas, att aktionen från de centrala ämbetsverken haft sin betydelse därutinnan, att den riktat skolvärldens och arbetsförmedlingspersonalens uppmärksamhet på problemet, och säkerligen hade den vidtagna åtgärden varit av betydelse, fastän dess verkningar icke kunde mätas med några mått. Om man undantoge de större städerna, hade några mera omfattande organisatoriska anordningar icke kommit till stånd.

I den »Redogörelse för i anslutning till inspektion av arbetsförmedlingsanstalter verkställd undersökning rörande lämpliga åtgärder till främjande av ungdomens yrkesval och arbetsförmedling för ungdom», som herr Hagård i april 1928 avgivit till socialstyrelsen och vari grundlinjerna för anvisningarna i omnämnda cirkulärskrivelse uppdragits, hade till sist bl. a. anförts: »Slut-

ligen torde böra framhållas — — —, att det för det framtida arbetet på detta område, därest något resultat skall ernås, är av synnerligen stor betydelse, att stöd och medverkan från centralt håll alltjämt lämnas. Beträffande socialstyrelsen torde byråassistenten för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor lämpligen vid sina inspektioner av arbetsförmedlingsanstalterna kunna medverka till att sammanhålla denna verksamhet, och särskilt å de olika orterna tillvarataga och inrikta det intresse, som finnes på detta område. Det torde emellertid vara av vikt att även inom skolöverstyrelsens arbetsområde liknande verksamhet förekommer. Lämpligen torde statens folkskolinspektörer kunna åläggas att vid sina inspektioner lämna råd och anvisningar i hithörande avseenden.»

Av allt att döma hade — framhåller herr Hagård vidare i sitt enquêtesvar — från de centrala verkens sida ingenting i denna angelägenhet blivit åtgjort, sedan cirkulärskrivelsen utsändes. Statens folkskolinspektörer, vilkas verksamhet i hög grad vore av konsulterande art, syntes icke hava blivit närmare informerade om saken, och även socialstyrelsen syntes hava lämnat detta spörsmål att av egen inneboende kraft utveckla sig.

En del andra samverkande orsaker hade också bidragit till att det synliga resultatet dittills blivit ringa. Man finge icke glömma, att skolans personal, vars medverkan i första rummet ifrågasatts, vore övervägande teoretiskt inriktad och i allmänhet stode ganska främmande för uppgiften att medverka till ungdomens inställning på praktiska yrken. Det torde i regeln vara så inom denna del av vårt skolväsen, att när en förmåga upptäckts bland eleverna, ginge tanken helst till de levnadsbanor, där övervägande teoretisk insikt vore nödig. De praktiska begåvningarna bleve icke på samma sätt tillvaratagna och uppmuntrade.

Vad vidare arbetsförmedlingspersonalen beträffade, vore förhållandena på detta område sådana, att någon större effektivitet från dess sida knappast vore att förvänta. Detta vore dock icke beroende på bristande intresse. Om man undantoge de större städernas och några enstaka läns arbetsförmedlingar, saknades i allmänhet hos personalen de personliga förutsättningarna för ett verksamt ingripande. Den relativt svaga avlöningen, tendensen att göra män i politisk förtroendeställning till arbetsförmedlingsföreståndare och den svaga ställningen i övrigt gjorde dem knappast skickade för denna nya uppgift. I vardagslag bleve arbetsförmedlingen på många platser i allt för hög grad blott och bart en registreringsbyrå, där det personliga intresset för förmedlingsverksamheten alltför lätt trubbades av.

Därest en förbättrad arbetsförmedling för ungdom skulle kunna komma till stånd, torde det bliva nödvändigt att först och främst gjuta nytt liv i den offentliga arbetsförmedlingen och härför fordrades icke mindre än en omorganisation av densamma. I händelse arbetslöshetsförsäkring i någon form komme att införas, måste den offentliga arbetsförmedlingen utbyggas och reformeras. Intill dess torde väl knappast någon omläggning kunna ifrågasättas.

Uppenbart vore dock, att redan i de gamla formerna något skulle kunna åstadkommas. I stort sett torde detta kunna ske genom ett fortsatt byggande

på den grund, som lagts genom ovan berörda cirkulär av april 1929. Skulle emellertid därvid inom socialstyrelsen och skolöverstyrelsen icke finnas tillgänglig arbetskraft för den konsulterande verksamhet, som vore nödvändig, syntes böra tagas under övervägande, huruvida icke tillfälligt borde anställas en ungdomskonsulent, som kunde av de båda ämbetsverken och statens arbetslöshetskommission gemensamt användas för verksamheten beträffande förbättrad arbetsförmedling och yrkesutbildning.

*

De sakkunniga vilja vidare meddela, att byråchefen Bergström, även sedan han erhöll entledigande från här ifrågavarande sakkunniguppdrag, tillhandagått de sakkunniga med upplysningar angående den offentliga arbetsförmedlingen. Likaledes ha sådana lämnats av t. f. byråassistenten i socialstyrelsen Sven Skogh.

* *
*

Arbetsförmedling för ungdom över 18 år.

Ovan har erinrats om den begränsade omfattningen av de sakkunnigas uppdrag över huvud. Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att den del av uppdraget, som avser frågan om arbetsförmedling för ungdom, begränsats till vissa speciella sidor av detta spörsmål. I de sakkunnigas förevarande uppdrag ingår sålunda icke vad man brukar benämna ungdomsförmedling, d. v. s. yrkesrådgivning och arbetsförmedling för ungdom under 18 år. De sakkunniga vilja dock framhålla, att vissa spörsmål rörande ungdomsförmedlingen på ett sådant sätt sammanhänga med frågan om yrkesutbildningen, att de sakkunniga anse sig böra upptaga dessa spörsmål i samband med den utredning rörande yrkesutbildningen, de sakkunniga jämlikt sitt uppdrag senare komma att avgiva. För närvarande vilja de sakkunniga emellertid begränsa sig till att avgiva utlåtande rörande de speciella sidor av arbetsförmedlingsfrågan, vilka mera direkt angivits såsom börande göras till föremål för de sakkunnigas utredning, nämligen möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation.

De sakkunniga vilja då till en början erinra därom, att unga personer över 18 år ur arbetsmarknadssynpunkt icke äro minderåriga. De tillhöra således inom arbetsförmedlingsverksamheten det vuxna klientelet. Detta innebär, att i den mån brister förefinnas beträffande den offentliga arbetsförmedlingens effektivitet, i vad gäller förmedling av arbete åt ungdom över 18 år, det i allmänhet blir fråga om brister i arbetsförmedlingens effektivitet överhuvud taget. Dessa brister kunna emellertid framträda särskilt påfallande eller vara särskilt ödesdigra just i fråga om de yngre personerna inom det vuxna klientelet. Det torde icke heller kunna förnekas, att arbetsförmedlingsorganisationen är behäftad med åtskilliga sådana brister.

Emellertid möter arbetsförmedlingen icke blott i fråga om minderåriga utan i viss mån även beträffande ungdom över 18 år speciella problem, som icke

kunna anses föreligga i fråga om äldre arbetssökande. En stor del ungdom i åldern över 18 år har ännu icke kunnat vinna inträde i något bestämt yrke eller överhuvud erhålla någon stadigvarande sysselsättning (jämför ovan s. 7). En del andra unga personer, som efter slutad skolgång erhållit sysselsättning som springpojkar och dylikt, förlora i åldern 18—20 år denna sysselsättning och ha då att — utan att ha erhållit utbildning för något bestämt yrke — söka sig sin utkomst. Även om man beträffande dylik ungdom — då den, såsom ovan nämnts, dock är att räkna till arbetsförmedlingens vuxna klientel — på det hela taget icke kan vidtaga sådana speciella anordningar som dem, vilka ovan omnämnts i fråga om arbetsförmedling för minderåriga, synes det dock böra undersökas, om arbetsförmedlingen i sitt nuvarande skick kan fylla de speciella uppgifter, som möta i fråga om sagda ungdom över 18 år, eller om särskilda åtgärder härför böra vidtagas.

Utvidgning av arbetsförmedlingsorganisationen. Effektiv arbetsförmedling å orter, där sådan nu saknas.

Den mest iögonenfallande bristen i den nuvarande arbetsförmedlingsorganisationen överhuvud taget är avsaknaden av organ för den offentliga arbetsförmedlingen på en rad ganska betydande orter. (För närvarande finnas sammanlagt 36 huvudkontor och 100 avdelningskontor. Dessutom har arbetsförmedlingen ombud på en del platser, där kontor ej finnas.)

De sakkunniga vilja här erinra om vissa uttalanden i nämnda avseende av 1926 års arbetslöshetssakkunniga. I sitt A-förslag, vilket avsåg obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, utgingo dessa från att antalet av arbetsförmedlingens avdelningskontor på landsbygden skulle behöva utökas från de dåvarande 49 till 189. (Inalles beräknades antalet avdelningskontor behöva ökas med 147, d. v. s. från 139 till 286.) Denna utökning var givetvis motiverad av de uppgifter i fråga om kontroll, utbetalning av daghjälp åt arbetslösa m. m., som vid den obligatoriska försäkringen skulle åvila arbetsförmedlingen, och kan icke betraktas som ett uttryck för den utvidgning av anstaltsnätet, som kan vara motiverad enbart ur arbetsmarknadssynpunkt. Å andra sidan utgick nämnda förslag från att arbetslöshetsförsäkringen icke skulle omfatta jordbruks- och skogsarbetare, vilka givetvis måste medräknas vid bedömande av arbetsförmedlingens effektivitet ur arbetsmarknadssynpunkt. Tilläggas bör dock, att socialstyrelsen i sitt till 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring avgivna och av dessa upptagna förslag rörande utbyggnad av arbetsförmedlingen vid genomförandet av det utav sagda sakkunniga utarbetade förslaget till frivillig försäkring, vilket även skulle omfatta skogs- och jordbruksarbetare, räknat med att antalet avdelningskontor sammanlagt skulle behöva ökas endast med 103. Socialstyrelsen räknar emellertid dessutom med ett antal ombud av 1,300 mot 1,000 enligt 1926 års arbetslöshetssakkunnigas förslag. (P. M. rörande frivillig arbetslöshetsförsäkring m. m. s. 224 f.)

Vad ungdomsarbetslöshetssakkunniga vilja fästa uppmärksamheten på är emellertid, att 1926 års sakkunniga funno det anmärkningsvärt, att de 140 nya avdelningskontor, som de antogo skulle bliva erforderliga å landsbygden, i genomsnitt komme att ha 1,150 försäkrade, en siffra, som föga understege

genomsnittliga antalet försäkrade vid vart och ett av de förut existerande 49 kontoren på landsbygden. Detta förhållande tydde, enligt de arbetslöshetssakkunniga, på att det funnes ett icke ringa antal orter inom landet, beträffande vilka behovet av arbetsförmedlingskontor kunde förmodas vara lika stort som å orter, där kontor redan inrättats (1926 års arbetslöshetssakkunnigas betänkande och förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten; Statens offentliga utredningar 1928: 9 sid. 426).

Huru härmed än må förhålla sig, synes det i varje fall vara en avgjord brist i förmedlingsorganisationen att, såsom ovan framhållits — åtminstone i normala tider — varje organ för den offentliga arbetsförmedlingen saknas på en rad betydande bruks- och industriorter. Bristen på dylika effektivt arbetande förmedlingsorgan i kontakt med motsvarande organ på andra platser, synes vara en av orsakerna till att, speciellt vad en del bruksorter beträffar, de unga kvarstanna i hemorten, även om möjligheten att där erhålla arbete är relativt liten, under det att bättre försörjningsmöjligheter förefinnas på andra orter. Då en av arbetsförmedlingens uppgifter just är att bidraga till arbetskraftens rörlighet, ligger det i sakens natur, att avsaknaden av arbetsförmedlingsorgan kommer att medverka till sagda resultat. Den vid 1927 års arbetslöshetsräkning konstaterade relativt stora ungdomsarbetslösheten på bruksorter och i industrisamhällen på landsbygden torde åtminstone delvis ha sin förklaring i nämnda förhållande.

Vad som här sagts om bristerna i fråga om förmedlingsverksamhetens omfattning, gäller — såsom ovan påpekats — för normala tider. Under tider av stor arbetslöshet sker nämligen en utvidgning av antalet organ för arbetsförmedlingen genom utökning av antalet ombud. Dessa — i viss mindre utsträckning finnas sådana även under normala tider — ha att på orter, där förmedlingsverksamheten anses mindre omfattande, fullgöra de uppgifter, som eljest åvila arbetsförmedlingskontor. Under den stora arbetslösheten 1921—1922 var maximiantalet dylika ombud cirka 350 för att därefter fram till år 1930 hålla sig vid högst ett femtiotal. Under den därefter alltmer tilltagande arbetslösheten ökades antalet betydligt för att för närvarande uppgå till cirka 525. Den starka ansvällningen av förmedlingsorganens antal under tider, då stor brist på arbetstillfällen förefinnes, sammanhänger emellertid mindre med arbetsförmedlingssynpunkter än med bestämmelserna rörande det allmännas arbetslöshetshjälp. Inom alla kommuner, som lämna dylik, måste nämligen finnas organ för den offentliga arbetsförmedlingen. Därest ordinarie organ ej finnas, tillsättas provisoriska ombud. Det har emellertid visat sig, att effektiviteten av denna provisoriska ombudsorganisation oftast blir relativt liten. Denna bristande effektivitet kommer till uttryck, redan då det blir fråga om möjligheten för arbetsförmedlingen att fullgöra sina uppgifter i samband med det allmännas arbetslöshetshjälp. Det må sålunda framhållas, att det antal kommuner, som under svårare arbetslöshetstider bedrivit hjälpverksamhet för arbetslösa och i anledning därav trätt i förbindelse med statens arbetslöshetskommission, ofta varit betydligt större än antalet kommuner, som stått i förbindelse med vederbörande arbetsförmedling inom länet.

Antalet kommuner, som varit försedda med kontor eller ombud för den offentliga arbetsförmedlingen, har sålunda varit betydligt mindre än antalet kommuner, som avgivit rapporter till arbetslöshetskommissionen. Under det att de förras antal för närvarande är cirka 660, är de senares cirka 1,000.

Vida betydelsefullare är emellertid den bristande effektiviteten ur arbetsförmedlingssynpunkt av denna tillfälliga ombudsorganisation. Härtill kommer, att då arbetsförmedlingsorgan finnas endast under tider, då de i regel icke kunna giva anvisning på arbete, följden blir, att särskilt de unga arbetslösa måste få den uppfattningen, att arbetsförmedlingens egentliga uppgift är att vara en institution, som man anlitar för erhållande av arbetslöshetsunderstöd, och icke att vara ett organ för förmedling av arbete. På de orter, där i normala fall arbetsförmedlingsorgan icke finnas, framträder sålunda i särskilt hög grad den förskjutning i fråga om arbetsförmedlingens uppgifter, som blivit en följd av dess sammankoppling med det allmännas arbetslöshetshjälp. Beträffande denna förskjutning vilja de sakkunniga hänvisa till följande uttalande av arbetslöshetsutredningen:

»Upprättandet och understödjandet av offentliga arbetsförmedlingsanstalter hade avsett att underlätta den enskildes sökande efter för honom lämpligt arbete; i och med arbetsförmedlingens sammankoppling med understödsverksamheten innebar en anmälan hos arbetsförmedlingen icke längre enbart ett efterhörande av arbete, utan dylik anmälan kom i många fall att betraktas endast såsom en etapp på vägen fram till arbetslöshetsunderstöd. Från att ursprungligen ha varit en ren arbetsmarknadsinstitution blev arbetsförmedlingen numera frekventerad av sökandegrupper, vilka i många fall betraktade den som ett ofrånkomligt och kanske till och med besvärande led i understödsproceduren. Då arbetsgivarna under tider av överflöd på arbetskraft knappast behövde vända sig till arbetsförmedlingen med sina beställningar, kom denna institution att ensidigt överhopas med arbetslösa utan att äga större tillgång till arbetstillfällen på den öppna arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingssiffrorna kommo under sådana förhållanden mindre att giva uttryck åt arbetsmarknadssituationen än åt anspråken på den allmänna arbetslöshetshjälpen — och förhoppningarna om hjälp — vilket gav en ny prägel åt dess statistiska material. Medan den arbetslöse tidigare i många fall besökt arbetsförmedlingen *först* i den mån hans egna bemödanden att skaffa sig önskat arbete misslyckats, blev det nu ett intresse för den arbetslöse att genom anmälan hos arbetsförmedlingen *omedelbart* efter inträffad arbetsbrist trygga den eventuella understödsrätten, i den händelse arbete icke där stode till buds, oberoende av om den arbetslöse genom egna ansträngningar hade några utsikter att skaffa sig arbete.» (Arbetslöshetsutredningens betänkande I, Arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker; Statens offentliga utredningar 1931: 20 sid. 34.)

Såsom ovan framhållits, ha nu 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring framlagt ett förslag till en väsentlig utvidgning av den offentliga arbetsförmedlingen i samband med genomförandet av en frivillig arbetslöshetsförsäkring. Ungdomsarbetslöshetssakkunniga sakna givetvis anledning att taga

ställning till frågan om lämpligheten eller genomförbarheten av detta förslag. De sakkunniga vilja endast framhålla, att de ovan påtalade bristerna i fråga om anstaltsnätets utbredning i och med genomförande av förslaget skulle försvinna. De sakkunniga vilja tillägga, att det synes dem i högsta grad angeläget att — oavsett om arbetslöshetsförsäkringen genomföres eller ej — de ovan påtalade bristerna i frågan om den offentliga arbetsförmedlingen avhjälpas. Åtgärder böra sålunda vidtagas för att få till stånd mera stadigvarande organ för arbetsförmedlingen — vare sig i form av avdelningskontor eller ombud — på de större bruks- och industriorter, där sådana organ nu saknas. Med den karaktär av kommunalinstitution, som arbetsförmedlingen har, skulle emellertid initiativet till denna utbyggnad av förmedlingsverksamheten behöva utgå från huvudkontoren i de olika länen. Den statliga inspektionsmyndigheten — socialstyrelsen — synes dock i sin ledande och rådgivande verksamhet i fråga om arbetsförmedlingen böra kunna giva länskontoren råd och anvisningar rörande en sådan utbyggnad av förmedlingsverksamheten. Det torde emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke staten även på annat sätt borde uppmuntra till åtgärder i berörda riktning. Den utväg, som härvid närmast kommer i betraktande, är en ökning av statsbidragen till arbetsförmedlingsanstalterna.

I § 2 av kungörelsen den 30 juni 1916 (nr 320) — i dess nu gällande lydelse — stadgas följande grunder för statsunderstöd till den offentliga arbetsförmedlingen:

»Mom. 1. Understöd må erhållas till bestridande av samtliga för arbetsförmedlingen nödvändiga utgifter för:

a) postporto;
b) abonnemang å rikstelefon;
c) telegram och interurbana telefonsamtal; samt
d) tryckning av formulär och blanketter.

Mom. 2. Efter prövning i varje fall kan därjämte erhållas understöd till bestridande av kostnaderna dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna, för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring samt för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom.

Understöd kan även erhållas till bestridande av kostnader för rese- och traktamentsersättning, som i anledning av företagen tjänsteresa utbetalats till tjänsteman vid arbetsförmedlingsanstalt. Storleken av dylikt understöd bör bestämmas med ledning av den ersättning, som av vederbörande tjänsteman uppburits, dock under iakttagande att gottgörelse icke må lämnas med högre belopp, än som enligt gällande allmänna resereglemente skulle i motsvarande fall hava utgått vid resa för förrättning i statens ärenden, och icke heller må utgå efter förmånligare grunder än dem, vilka gälla för tjänsteman, som hänförts till rese- och traktamentsklass II C i nämnda reglemente. Under-

stöd för här avsedda ändamål må sammanlagt utgå med högst 3,000 kronor för budgetår.»

Såsom framgår av dessa bestämmelser, skulle vid en sådan utbyggnad av arbetsförmedlingen, som ovan angivits, kostnaderna för avlöning av personal eller för arvoden åt ombud helt och hållet komma på vederbörande arbetsförmedlingsanstalt. Att detta förhållande motverkar den ifrågasatta utbyggnaden ligger i sakens natur. Nu innebär emellertid det av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring utarbetade förslaget till nya bestämmelser angående arbetsförmedlingen, att arbetsförmedlingsanstalt skulle — utöver bidrag till samtliga de utgifter, som angives i ovan anförda § 2 mom. 1 av nu gällande kungörelse, samt till $^3/_4$ av vissa utgifter för arbetssökandes resor till anvisad anställning å annan ort — kunna till övriga utgifter, i den mån de kunde anses vara av behovet påkallade, åtnjuta statsbidrag med hälften av det utgivna beloppet. (För utgifter för vissa specialanordningar skulle förmedlingsanstalt, där Kungl. Maj:t med hänsyn till särskilt förhållande så prövade skäligt, av statmedel kunna erhålla mer än hälften.)

De skäl, som av nämnda sakkunniga anförts för ifrågavarande omläggning av anslagsvillkoren, sammanhänga med de nya uppgifter arbetsförmedlingen skulle få i samband med genomförandet av arbetslöshetsförsäkringen. Ungdomsarbetslöshetssakkunniga vilja icke heller ifrågasätta en så betydande höjning av statsunderstöden, därest försäkringen icke skulle komma till stånd. Däremot vilja de sakkunniga, under nämnda förutsättning, förorda ett genomförande av förslaget med den begränsning, att — såsom 1926 års arbetslöshetssakkunniga föreslogo — statsbidraget till vad som ovan kallats »övriga utgifter» må kunna utgå med en fjärdedel.

De sakkunniga vilja erinra därom, att samtliga kostnader för arbetsförmedlingen under år 1931 utgjorde cirka 1,100,000 kronor och att statsanslaget för ändamålet i riksstaten för innevarande budgetår upptagits till 260,000 kronor.

En omläggning av anslagsvillkoren på detta sätt skulle icke blott medföra, att den ovanberörda utbyggnaden av arbetsförmedlingen med större säkerhet skulle kunna beräknas komma till stånd, då kostnaderna för densamma i högre grad, än som skulle bliva fallet enligt gällande bestämmelser, skulle bäras av staten. De nya anslagsvillkoren skulle dessutom befordra den effektivisering av arbetsförmedlingen i övrigt, de sakkunniga i det följande skola beröra.

De sakkunniga äro medvetna därom, att man mot ett tillskapande av nya ordinarie förmedlingsorgan under tider av stor arbetslöshet kan rikta samma anmärkning som mot den provisoriska ombudsorganisation, vilken betingats av arbetsförmedlingens uppgifter i samband med arbetslöshetshjälpen, nämligen att förmedlingsorganens enda uppgift bleve att konstatera, att intet arbete fanns att anvisa. Men dels torde dessa ordinarie organ i regel kunna utföra ett mera effektivt arbete än de mera provisoriska, dels torde det i varje fall taga en avsevärd tid, innan utbyggandet i önskvärd omfattning av förmedlingsverksamheten hinner genomföras. Slutligen vilja de sakkunniga på nytt

erinra därom, att det skulle ankomma på socialstyrelsen att pröva, huruvida de utgifter vartill statsbidrag begärdes, kunde anses vara av behovet påkallade. Socialstyrelsen komme då givetvis redan i sin rådgivande verksamhet att tillse, att nya avdelningskontor eller ombud icke tillkommo i andra fall, än då så kunde anses behövligt. De sakkunniga vilja dessutom betona, att det även i fortsättningen understundom kan visa sig mest ändamålsenligt med en mera provisorisk utvidgning av arbetsförmedlingsorganisationen, och att socialstyrelsen även bör tillse, att förmedlingsorgan indragas, därest de icke längre skulle anses erforderliga med hänsyn till förhållandena på arbetsmarknaden.

Även om de sakkunniga sakna möjlighet att mera i detalj bedöma, i vilka fall de nya arbetsförmedlingsorgan, som skulle komma till stånd, borde vara avdelningskontor eller ombud — det skulle, såsom ovan angivits, närmast ankomma på socialstyrelsen att slutligt avgöra denna fråga — vilja de sakkunniga som sin uppfattning uttala, att man i de flesta fall torde kunna nöja sig med ombud. De sakkunniga vilja erinra därom, att socialstyrelsen i sitt ovan (sid. 13) omnämnda utlåtande ansett 103 nya avdelningskontor och 1,300 ombud bliva behövliga vid ett genomförande av frivillig arbetslöshetsförsäkring enligt det av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring uppgjorda förslaget. Likaledes vilja de sakkunniga framhålla, att socialstyrelsen räknar med en medelkostnad för varje nytt avdelningskontor av 5,000 kronor per år och för varje ombud av 300 kronor per år. Dessa avdelningskontor och ombud skulle dock även omhänderhava de uppgifter, som skulle åläggas arbetsförmedlingen i samband med genomförandet av försäkringen. De sakkunniga vilja tillägga, att — såsom de nedan skola närmare påvisa — det i de flesta fall icke torde böra bereda några större svårigheter att erhålla effektivt arbetande ombud, även om relativt ringa arvoden erbjudas såsom ersättning för det sålunda utförda arbetet.

De åtgärder, de sakkunniga i det föregående förutsatt i fråga om utökningen av antalet förmedlingsorgan, taga — i överensstämmelse med vad de sakkunniga ovan anfört rörande förmedling av arbete för ungdom över 18 år — icke speciellt sikte på denna ungdom. Emellertid är, såsom ovan framhållits, en dylik utvidgning i främsta rummet påkallad med hänsyn till de yngre åldersklasserna bland arbetsförmedlingens vuxna klientel. Den torde också komma att i särskild grad bliva till fördel för dessa.

Andra åtgärder att göra arbetsförmedlingen mera effektiv, med särskild hänsyn till ungdom över 18 år.

Arbetslöshetsförmedlingsinstitutionen lider emellertid icke blott av den ovannämnda bristen, att den saknar organ på ett antal platser, där sådana kunna anses behövliga. Även ur andra synpunkter är dess effektivitet mindre, än som kan anses önskvärt. Främst visar sig detta däri, att det endast är inom jordbruk, handel och samfärdsel samt i fråga om grovarbete och husligt arbete, som någon mera avsevärd del av omsättningen på arbetsmarknaden går genom den offentliga arbetsförmedlingen. Däremot har denna, vad industrien beträffar, spelat en mindre framträdande roll för platstillsättningen.

Arbetsgivarna inom industrien, speciellt inom den till landsbygden lokaliserade, ha i regel ej ansett sig behöva vända sig till arbetsförmedlingen för att anskaffa arbetskraft. Bland industriarbetarna åter har man dels förmenat, att man erhöll bättre arbete utanför än genom arbetsförmedlingen, dels har man i en del fall föredragit att ombesörja rekryteringen till arbetsplatserna genom av vederbörande fackförening själv ordnad platsförmedling. Slutligen må det — i anslutning till arbetslöshetsutredningens ovan (sid. 15) anförda uttalande — erinras därom, att sammankopplingen av arbetsförmedlingen med den offentliga arbetslöshetshjälpen icke bidragit till att hos arbetarna höja arbetsförmedlingens anseende, i vad angår dennas egentliga uppgift som förmedlare av arbete.

Huruvida ett genomförande av arbetslöshetsförsäkringen skulle medföra en förstärkning av arbetsförmedlingen i nu nämnda avseenden, undandrar sig de sakkunnigas bedömande. De vilja endast erinra därom, att det inom 1926 års arbetslöshetssakkunniga rådde olika meningar i nämnda fråga. 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring ha däremot ansett övervägande skäl tala för att en sådan förstärkning skulle bli en följd, därest det av nämnda sakkunniga utarbetade förslaget komme att genomföras.

Ungdomsarbetslöshetssakkunniga vilja emellertid betona, att alla åtgärder för utökning av antalet arbetsförmedlingsorgan bli utan betydelse, därest arbetsförmedlingen icke tillvinner sig ett större förtroende, så att den i högre grad än hittills anlitas för platstillsättningen.

En av förutsättningarna härför synes vara, att arbetsförmedlingens personalfråga ordnas på ett bättre sätt än hittills. Delvis torde bristen på förtroende för arbetsförmedlingen nämligen bero därpå, att arbetsförmedlingen ofta ej förfogat över tillräcklig, fullt kompetent personal. Följden har blivit, att — om man undantager arbetsförmedlingsanstalterna på de större platserna — de arbetssökande i många fall kommit att behandlas mera schablonmässigt. Förmedlingsarbetet har blivit endast expeditionsåtgärder, och möjligheten att erhålla individuella råd och upplysningar har i många fall varit ytterst begränsad. I anslutning till socialstyrelsens ovan (sid. 7) anförda uttalande vilja de sakkunniga betona vikten av att arbetsförmedlingen göres mera effektiv i nu nämnda avseenden.

Såsom ovan (sid. 12) framhållits, möter arbetsförmedlingen härvid vissa speciella problem i fråga om de yngre arbetssökande. Då det gäller dessa — icke blott de minderåriga utan i åtskilliga fall även ungdom över 18 år, alltså de yngre bland det vuxna klientelet — är det av största vikt, att arbetsförmedlingen förfogar över personal, som icke blott har en ingående kännedom om arbetsmarknadens förhållanden och de olika fordringar, som kunna uppställas för anställning i skilda yrken, utan också äger intresse och förmåga att undersöka den arbetssökandes kvalifikationer för olika arbetsuppgifter samt att med hänsyn härtill lämna honom råd och anvisningar rörande yrkesval och möjligheterna att förskaffa sig yrkesutbildning. Då fråga är om ungdom över 18 år, böra dylika anvisningar icke lämnas blott, då den arbetssökande ännu ej erhållit någon sådan utbildning men kan förutsättas ha behov av och möj-

lighet att tillägna sig dylik, utan även i sådana fall, då fråga kan vara om en omskolning med hänsyn till nya arbetsmetoder eller för övergång till annat yrke.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga även understryka vikten av att systemet med fackarbetsanvisningar kommer till vidare utveckling. Den möjlighet härtill, som man velat bereda genom den 1916 i statsbidragskungörelsen (jfr ovan sid. 16) införda bestämmelsen om speciellt statsunderstöd till bestridande av kostnaderna för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, har hittills i alltför ringa grad utnyttjats.

För att arbetsförmedlingens personal skall kunna fylla sådana krav som de här angivna, är det givetvis i första rummet angeläget, att man vid anställande av densamma tillser, att den besitter nödiga kvalifikationer. Enligt de sakkunnigas mening bör därför under alla omständigheter socialstyrelsen erhålla minst de befogenheter vid tillsättningen av dylik personal, vilka ingå i det av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring utarbetade förslaget. Det torde emellertid icke kunna förnekas, att frågan i åtskilliga fall måste bli av ekonomisk natur, d. v. s. ett spörsmål om bättre avlöning och bättre anställningsförhållanden än de hittillsvarande. Såsom de sakkunniga ovan framhållit, skulle förbättringar i dessa avseenden befordras, om statsbidragsvillkoren omändrades på sätt de sakkunniga ovan ifrågasatt.

De sakkunniga vilja emellertid som sin mening uttala, att den nämnda frågan ingalunda är av enbart ekonomisk natur. Sålunda gäller det vid tillsättande av ombud för arbetsförmedlingen i främsta rummet att erhålla personer, som kunna förutsättas äga såväl auktoritet som verklig kontakt med arbetsmarknaden. Det torde därvid ofta vara möjligt att till ombud få personer, som åtaga sig ombudskapet i viss mån som ett förtroendeuppdrag. Även en mindre ersättning torde i så fall vara tillräcklig. Exempelvis torde det på en bruksort ofta vara lämpligt, att man söker få någon av tjänstemännen vid bruket till ombud för arbetsförmedlingen.

De sakkunniga vilja dessutom starkt understryka vikten av att största omsorg nedlägges på att informera de inom arbetsförmedlingen på det ena eller andra sättet anställda rörande de uppgifter, som åvila dem. Det är därför av stor betydelse, att socialstyrelsen sättes i stånd att fortsätta de konferenser med representanter för arbetsförmedlingskontorens personal, som styrelsen tidigare anordnat. Konferenserna torde i regel lämpligast få formen av instruktionsmöten. Sådana böra även, liksom hittills men i vidgad utsträckning och om möjligt varje år, anordnas länsvis med avdelningskontorens personal och ombuden.

Om sålunda ett bättre ordnande av arbetsförmedlingens personalfråga framstår som en av de primära förutsättningarna för att skapa större förtroende för institutionen, synas även andra åtgärder kunna vidtagas för att nå detta syfte. De sakkunniga vilja i detta avseende erinra därom, att i den mån ett samarbete, i enlighet med de i ovan (sid. 6) omnämnda cirkulär från socialstyrelsen och skolöverstyrelsen angivna principerna, verkligen kommer till

stånd mellan skola och arbetsförmedling — ett spörsmål, som de sakkunniga i annat sammanhang skola upptaga till närmare övervägande (jfr ovan sid. 12) — och ungdomen sålunda redan i skolan erhåller nödig kännedom om arbetsförmedlingen, kan man påräkna, att dennas betydelse kommer att ingå i det allmänna medvetandet. Dessutom synes man bland särskilt de yngre av de vuxna arbetarna böra bedriva upplysningsverksamhet rörande arbetsförmedlingen. De sakkunniga vilja i detta sammanhang erinra därom, att i den ovannämnda propositionen till 1914 års riksdag (1914 B: 154) angående särskilda anordningar inom arbetsförmedlingen för värnpliktigas anställande i arbete efter slutad militärtjänstgöring bland annat föreslogs, att orienterande föredrag i ämnet skulle anordnas för de värnpliktiga enligt anvisningar, som skulle tillhandahållas från socialstyrelsen. En sådan upplysningsverksamhet torde emellertid numera endast i undantagsfall förekomma. Enligt de sakkunnigas mening vore det emellertid skäl att i detta såväl som i andra avseenden bättre söka utnyttja de möjligheter, som redan nu förefinnas till särskilda åtgärder i fråga om arbetsförmedling för ungdom i värnpliktsåldern.

Härutöver synes man böra genom de folkliga bildningsorganisationerna kunna sprida kännedom om arbetsförmedlingen. De sakkunniga vilja i detta avseende särskilt rekommendera ett samarbete mellan arbetsförmedlingen och sådana organisationer som speciellt nå de unga, såsom arbetarnas bildningsförbund (A. B. F.), jordbrukarungdomens förbund (J. U. F.) och liknande organisationer. I den mån arbetsförmedlingen förfogar över kvalificerad personal, torde denna kunna tillhandagå nämnda organisationer med råd och upplysningar för studiecirkelverksamhet kring arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor, yrkesval m. m. och eventuellt själv deltaga i ledningen av dylik verksamhet.

De åtgärder av olika slag, de sakkunniga nu berört, ha till syfte att giva arbetsförmedlingen en mera central ställning på arbetsmarknaden, än den för närvarande innehar. I enlighet härmed är det även av största betydelse, att man bryter med den passivitet, som understundom karakteriserat arbetsförmedlingen. Enligt de sakkunnigas förmenande bör arbetsförmedlingen, särskilt under arbetslöshetstider, icke nöja sig med att förmedla det arbete, som utan dess åtgöranden erbjudes densamma. Erfarenheterna från den verksamhet, som tidvis bedrivits av arbetsförmedlingen i ett par län på så sätt, att föreståndaren vid resor i länet sökt uppleta arbetstillfällen, ger vid handen, att vissa icke föraktliga resultat kunna på detta sätt ernås för anskaffande av arbete åt speciellt yngre arbetskraft. I detta sammanhang vilja de sakkunniga fästa uppmärksamheten på de möjligheter till statsbidrag för dylika resor, som erbjuda sig från och med år 1930 (§ 2 mom. 2 andra stycket i gällande statsbidragskungörelse; se ovan sid. 16). Begränsningen av de medel, som få användas härför — till en början sammanlagt 2,000 kronor, numera sammanlagt 3,000 kronor — försvårar emellertid, att anordningen får någon större omfattning. Den ambulatoriska förmedlingsverksamhet, som på detta sätt skulle uppmuntras, har därför egentligen kommit att få större betydelse blott inom Norrbottens län, där en särskild tjänsteman avdelats för dylik verksamhet i

fråga om skogsarbetet. Erfarenheterna av denna verksamhet äro emellertid synnerligen gynnsamma och uppmuntra till en fortsatt utveckling av anordningen. En nödvändig förutsättning är emellertid, att maximeringen av anslagsposten borttages. De sakkunniga vilja här betona, att en dylik anordning i vissa fall torde kunna ersätta den utbyggnad av speciellt ombudsinstitutionen, som — i enlighet med vad de sakkunniga ovan anfört — eljest synes nödvändig.

Då det gäller att öka arbetsförmedlingens möjligheter att bereda ungdom över 18 år sysselsättning — genom vare sig arbete eller yrkesutbildning — synes emellertid ännu en utväg att förstärka arbetsförmedlingen böra tagas under övervägande. De sakkunniga åsyfta ett vidare utbyggande av den anordning, som socialstyrelsen och skolöverstyrelsen föreslogo i ovan (sid. 6) omnämnda cirkulärskrivelse i fråga om organiserandet av samarbetet mellan skolan och arbetsförmedlingen. I fråga om den åsyftade anordningen hette det i en till nämnda skrivelse fogad P. M. från socialstyrelsen till den offentliga arbetsförmedlingen:

»Arbetsförmedlingsstyrelsen söker förbindelse med de lokala skolmyndigheterna för gemensamt dryftande av de lämpliga formerna för samarbete. Å en hel del orter torde det vara önskvärt att bilda en särskild samarbetskommitté för ifrågavarande ändamål. Där så är fallet, bör arbetsförmedlingens styrelse inbjuda skolmyndigheterna i orten att utse ledamöter i kommittén samt för egen del vidtaga motsvarande åtgärd. Det bör givetvis från båda hållen tillses, att kommittén erhåller sådan sammansättning, att den kan anses skickad representera de båda institutionernas synpunkter. Även utomstående personer, som kunna utgöra ett krafttillskott för samarbetet, exempelvis representanter för hantverket, torde kunna inbjudas att ingå såsom ledamöter. I allmänhet torde det vara lämpligt, att ordföranden i styrelsen för arbetsförmedlingen ingår i kommittén och fungerar såsom dess ordförande.

Kommittén planlägger det organisatoriska samarbetet mellan skolmyndigheter och arbetsförmedling och gör för sådant ändamål de framställningar, vartill förhållandena föranleda. Kommittéledamöterna böra göra sig personligen förtrogna med anordningarna för ungdomsförmedling. Framhållas må, att kommittén enligt sakens natur ej har att fatta några för dess respektive uppdragsgivare bindande beslut.

När arbetsförmedlingens styrelse för sin del har att behandla frågor om åtgärder för yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom, beredes tillfälle även för samarbetskommitténs utanför styrelsen stående ledamöter att genom deltagande i överläggningarna (ej i besluten) framföra sin mening.»

Såsom framgår av det anförda, åsyftades genom denna anordning icke någon förändring i sammansättningen av styrelsen för arbetsförmedlingsanstalt. De sakkunniga vilja för sin del icke heller ifrågasätta någon ändring i de härutinnan gällande bestämmelserna, att styrelsen skall — utom av en opartisk ordförande — bestå av lika många representanter för arbetsgivare- och arbetarintressena. Enligt de sakkunnigas mening bör emellertid vid sidan av styrelsen tillsättas ett rådgivande organ efter mönster av de adjungerade leda-

möter, som — vid sidan av ordföranden och det lika antalet representanter för arbetsgivare och arbetare — finnas i styrelserna för de engelska arbetsförmedlingsanstalterna. Detta rådgivande organ — här benämnt ungdomsråd — bör bland annat ha till uppgift att ordna samarbetet mellan skola och arbetsförmedling; ungdomsrådet skall alltså ersätta ovannämnda samarbetskommitté. Det ifrågavarande samarbetet bör även gälla de yrkesundervisningsanstalter, som kunna bereda utbildning åt ungdom över 18 år. Överhuvud bör rådet tillhandagå med hjälp vid arbetsförmedlingens verksamhet i fråga om yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom samt i allmänhet vid dennas rådgivande verksamhet i fråga om icke blott minderåriga utan även ungdom över 18 år. På grund härav bör i rådet insättas ej blott representanter för olika skolmyndigheter utan även enskilda personer, som kunna vara intresserade för ungdomsarbetet. Det bör dessutom vara angeläget att till medlemmar i rådet förvärva representanter för näringslivet. Överhuvud bör man söka giva detsamma en för dess speciella uppgifter så representativ sammansättning som möjligt. Rådets olika medlemmar böra då — utöver vad som ovan sagts rörande samarbetet med skolor av skilda slag — kunna bistå arbetsförmedlingens personal såväl då det under svårare arbetslöshetstider är fråga om att giva anvisning på latenta arbetstillfällen, som då det gäller att bistå ungdom vid yrkesrådgivning eller att genom besök hos arbetsgivare förvissa sig om hur ett yrkesval eller en arbetsanvisning utfallit.

De sakkunniga vilja betona vikten av att sådana ungdomsråd komma till stånd icke minst på de platser, varest det — vid ett genomförande av ovannämnda utav 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring utarbetade förslag till lag om offentlig arbetsförmedling — endast skulle finnas avdelningskontor. Vid ett dylikt skulle nämligen personalen sakna det stöd i förmedlingsverksamheten, som man vid huvudkontoret kan påräkna från styrelsens ledamöter. Enligt de sakkunnigas förmenande bör det ankomma på socialstyrelsen att lämna närmare anvisningar rörande sammansättningen av och uppgifterna för ungdomsråden. Dessutom synes i en blivande författning om den offentliga arbetsförmedlingen böra insättas en bestämmelse, att vid såväl huvud- som avdelningskontor skola finnas ungdomsråd, vilkas sammansättning och uppgifter skola vara angivna i anstaltens reglemente. Ungdomsråden böra utses av vederbörande beslutande kommunala organ, och beträffande medlemskap bör gälla, vad i kommunallagarna är stadgat om kommunala förtroendeuppdrag. Bestämmelser härom synas böra införas i nyssnämnda författning.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang betona, att vissa av de nu berörda spörsmålen sammanhänga med frågan om förbättrad yrkesutbildning. De sakkunniga ämna därför — såsom ovan (sid. 12) framhållits — vid avgivandet av sitt utlåtande rörande sistnämnda spörsmål återkomma till här föreliggande frågor, i den mån de beröra yrkesutbildningsproblemet.

De sakkunniga sakna möjlighet att bedöma, huruvida socialstyrelsen förfogar över tillräcklig personal för de vidgade uppgifter, som — enligt vad ovan föreslagits — skulle åvila styrelsen. Skulle så icke vara fallet, synes

man böra taga under övervägande, huruvida icke — på sätt herr Hagård föreslagit i sitt ovan (sid. 12) omnämnda yttrande — inom socialstyrelsen borde, åtminstone tillfälligt, anställas en ungdomskonsulent.

* *
*

Med hänvisning till vad de sakkunniga sålunda anfört, få de vördsamt hemställa,

dels att — därest de förslag rörande den offentliga arbetsförmedlingen, vilka framlagts i 1932 års sakkunnigas för arbetslöshetsförsäkring ovanberörda P. M., komma att föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd — de av ungdomsarbetslöshetssakkunniga här ovan angivna synpunkterna härvid måtte vinna beaktande, *dels ock att* — därest en omorganisation av arbetsförmedlingen icke på nämnda sätt skulle komma till stånd — åtgärder likväl måtte vidtagas för genomförande av de utav ungdomsarbetslöshetssakkunniga ovan avgivna förslagen.

Stockholm den 15 februari 1933.

GUST. MOSESSON.

GÖSTA EKELÖF. BERTIL MOGÅRD.
KARL WISTRAND. A. THOMSON.

Stockholm 1933. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.
330538